

Hannes Johansson

Orsaker till nedskrivning av goodwill

Ekonomiska faktorer som förklarar sannolikheten för
nedskrivning av goodwill i nordiska noterade bolag

Pro gradu-avhandling i redovisning
Handledare: Jonas Spohr
Handelshögskolan vid Åbo Akademi
Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi
Åbo Akademi
Åbo 2018

Ämne: Redovisning	
Författare: Hannes Johansson	
Arbetets titel: Ekonomiska faktorer som inverkar på nedskrivning av goodwill Ekonomiska faktorer som förklarar sannolikheten för nedskrivning av goodwill i nordiska noterade bolag	
Handledare: Jonas Spohr	
<p>Syftet med undersökningen</p> <p>Syftet med avhandlingen är att undersöka ekonomiska determinanter som har ett samband med nedskrivningar på goodwill i nordiska börsbolag.</p> <p>Källmaterial</p> <p>Som undersökningsmaterial används bolag noterade på börserna i Helsingfors, Island, Köpenhamn, Oslo och Stockholms under tidsperioden 2008-2015. Till undersökningsmaterialet väljs företag som förknippas med en risk för nedskrivning på goodwill. Således väljs företag till undersökningen, vars P/B-nyckeltal är under ett, under två på varandra följande år. Undersökningsmaterialet samlas från databasen <i>Thomson Banker</i>.</p> <p>Resultat</p> <p>Av studien framgår att de ekonomiska faktorerna har en inverkan på sannolikheten för goodwill nedskrivningar. Därtill påverkar goodwillens proportionella andel av balansomslutningen och bolagens storlek på sannolikeheten för en nedskrivning på goodwill. Däremot inverkar förändring av BNP och förändring av avkastning inte på sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Summa summarum kan konstateras att de ekonomiska faktorerna inverkar en del på sannolikheten för en goodwillnedskrivning.</p>	
Nyckelord: IFRS 3, IAS 36, goodwill, nedskrivning	
Datum:	Sidantal:
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehåll

1	Introduktion	1
1.1	Inledning	1
1.2	Syfte och avgränsning	4
1.3	Metod	5
1.4	Disposition	5
2	Goodwill som begrepp samt prövning av goodwill.....	6
2.1	Kapitlets syfte och innehåll	6
2.2	Begreppet goodwill.....	6
2.3	Kombination av affärsverksamheter	10
2.3.1	Förvärvsmetoden	10
2.3.2	Goodwill enligt bokföringslagen i Finland	16
2.4	Prövning av nedskrivningsbehovet enligt IFRS	17
2.4.1	Kassagenererande enhet.....	17
2.4.2	Goodwill hänförligt till de kassagenererande enheterna	18
2.4.3	Prövning av nedskrivningsbehovet för de kassagenererande enheterna dit goodwill hänförs.....	19
2.4.4	Tidpunkten för prövning av goodwill samt indikationer på värdenedgång.....	21
2.4.5	Redovisning av värdenedgång.....	23
2.5	Förklaring av goodwill genom residualinkomstmodellen.....	24
2.5.1	Ohlsonmodellen	25
2.6	Sammanfattning.....	27
3	Tidigare forskning om goodwill	28
3.1	Problem förknippat med prövning av nedskrivningsbehovet	28
3.1.1	Subjektiviteten av nyttjandevärdet	29
3.1.2	Definieringen av diskonteringsräntan.....	30
3.1.3	De kassagenererande enheternas antal	31
3.2	Tidigare forskning om goodwill.....	33
3.2.1	Faktorer som påverkar nedskrivningsbehovet	33
3.2.2	Ekonomiska faktorer	33
4	Hypoteser	38
4.1	Inledning	38
4.2	Hypoteser.....	38
5	Material och forskningsmetoder.....	40
5.1	Inledning	40
5.2	Undersökningsmaterialet	40
5.3	Metodologi och logistisk regressionsmodell.....	43
5.4	Sammanfattning av kapitlet	44
6	Empiriska resultat och analys av resultaten.....	46
6.1	Målet med kapitlet och innehåll	46
6.2	Deskriptiv analys.....	46
6.3	Resultat av den logistiska regressionen	49
6.4	Tolkning av forskningsresultaten.....	52
6.5	Bedömning av undersökningen	53
6.6	Sammanfattning av kapitlet	54
7	Sammandrag och konklusioner	55
7.1	Huvudkonklusioner	56
7.2	Reliabilitet och validitet samt eventuella brister i undersökningen	56
7.3	Förslag till framtida forskning	58

Källor.....	55
-------------	----

FIGURER

Figur 1 Kärnkomponenterna i goodwill enligt Johnson och Petronen (1998).....	8
--	---

TABELLER

Tabell 1 Framställande av observationerna	42
Tabell 2 Undersökningsmaterialets fördelning mellan åren	46
Tabell 3 Undersökningsmaterialets indelning enligt branch och länder.....	47
Tabell 4 Deskriptiv data.....	48
Tabell 5 Den reala ökningen av bruttonationalprodukten åren 2009-2015	49
Tabell 6 Resultaten av den logistiska regressionsmodellen.....	50

1 Introduktion

1.1 Inledning

Globaliseringen av företagsverksamheten, kapitalmarknaden och handeln med värdepapper har lett till ett större behov av att standardisera bokslutsrapporter länder emellan¹. Under åren 1973-2000 lydde organisationen under namnet International Accounting Standards Committee (IASC), efter detta bytte organisationen namnet till International Accounting Standards Board (IASB). Organisationen har för detta problem skapat en enhetlig samling av internationella standarder som reglerar bokslutsinformation, de har redan trätt i bruk i över 120 länder². Standarder skapade av IASC kallas för IAS-standarder (International Accounting Standards) och standarderna skapade efter år 2000 har IASB kallat IFRS-standarder (International Financial Reporting Standards)³. I fortsättningen av denna undersökning kommer de internationella bokslutsstandarderna benämnas IFRS-bokslutsstandarder, och IFRS och IAS är förkortningarna som används om enskilda standarder.

Sedan år 2005 har finska allmänt noterade aktiebolag varit tvungna att upprätta koncernbokslutet i enlighet med IFRS-bokslutsstandarderna. Detta system grundar sig på Europeiska parlamentets (EP) och Europeiska unionens (EU) år 2002 givna IAS-förordning (1606/2002), som anger att alla börsnoterade aktiebolag inom EU-området bör följa IFRS-bokslutsstandarderna senast från och med år 2005. I Finland får även andra än börsbolag, som har en godkänd revisor, upprätta bokslutet enligt IFRS-bokslutsstandarderna.⁴ Eftersom det har blivit obligatoriskt att följa IFRS-bokslutsstandarderna i många länder blir dessa förändringar även viktiga undersökningsobjekt.

¹ Rätty & Virkkunen 2004

² Arlander et al. 2006

³ Ball 2006

⁴ Pörssisäätiö 2005

IASB har skapat standarderna för goodwill samt prövning av nedskrivningsbehovet, IFRS 3 Rörelseförvärv och IAS 36 Nedskrivningar av tillgångsposter, år 2004. Standarderna är skapade för att bokslutspraksisen vad gäller företagsförvärv bättre skulle motsvara US GAAP-bokslutspraksisen. Tanken med att förnya IFRS-bokslutsstandarderna är att förenhetliga de internationella bokslutsstandarderna. Bokslutsstandarderna som utgivits av FASB för prövningen av goodwill (SFAS, Statement of Financial Accounting Standards), SFAS No. 141 Business Combinations och SFAS No. 142 Goodwill and Other Intangible Assets, trädde ikraft år 2001.⁵

IFRS-bokslutet skiljer sig från FAS-bokslutsstandarderna (Finnish Accounting Standards) som finska börsbolag tidigare kunde använda, både till sin uppbyggnad och till sin omfattning. En av de största skillnaderna är behandling av goodwill i IAS 36. I och med ibruktagandet av IAS 36 har de planliga avskrivningarna vad goodwill beträffar helt avskaffats och ersatts med prövning av nedskrivningsbehovet. Såsom enligt FAS-bokslutsstandarderna var det även tidigare i IFRS-bokslut, före IAS 36-standarden, tillåtet att göra planliga avskrivningar av goodwill i bokslutet.⁶

Undersökningen är aktuell eftersom de immateriella tillgångarna, speciellt goodwill, för närvarande formar en väsentlig och även växande del av många företags värde⁷. Goodwill består av företagsförvärv, som har gjorts för att generera tillväxt och för att skapa synergier. Värden på goodwill och det egna kapitalet har hämtats från finska allmänt noterade börsbolags slutredovisning för år 2015. Enligt Fivas utredning utgör goodwill 41 % av den totala köpesumman vid företagsköp⁸. Företagsförvärv är väsentliga affärstransaktioner för företag, och därmed är det viktigt att förstå hanteringen av dem i bokslut samt faktorerna som påverkar bokföringen. Stora goodwillposter utgör en stor risk för företag speciellt under osäkra ekonomiska tider, eftersom en försämring av

⁵ Lev et al 2005

⁶ Pörssisäätiö 2005

⁷ Fiva 2009

⁸ Fiva 2006

inkomstförväntningarna kan leda till märkbara nedskrivningar av goodwill, vilket direkt påverkar företagets resultat.⁹

Företagens bokslut innehåller vanligtvis en resultaträkning, balansräkning samt en verksamhetsberättelse. Goodwill utgör en del av balansräkningen. Goodwill bokförs till immateriella tillgångar och det bildas vanligtvis vid bolagsköp. Detta affärsvärde som bildas kallas för goodwill. Från och med 2005 har bokföringen av tillgångar i bokslutet i enlighet med IFRS-standarderna ställt de finska och svenska börsbolagen inför nya utmaningar¹⁰. Diverse börsbolag kan komma fram till olika slutresultat, vad beträffar goodwill, eftersom fusioner och företagsköp och de immateriella tillgångarna förknippade med dessa kräver uppskattning och omdöme.

Det har redan flera årtionden tvistats om goodwill och redovisningen av goodwill¹¹. Till skillnad från övriga tillgångar är goodwill immateriellt och det går inte heller att mäta goodwill¹². Experterna har även varit av olika åsikter om goodwill överhuvudtaget är en tillgång eller inte är det¹³.

Samtidigt som de nya standardernas syfte har varit att öka bokslutens transparens och jämförbarhet så har även ledningens bedömning tagit en allt större roll. I Finland har vi inte varit vana vid att tillämpa värderingsmodeller som grundar sig på förväntade avkastningar; tidigare har bokföringen grundat sig på de historiska anskaffningsutgifterna. Speciellt för dessa immateriella tillgångar kommer denna värdebedömning att vara väsentlig.¹⁴

Vid bestämmandet av värdet på goodwill är företagsledningens uppskattningar av framtidens kassaflöden i en central roll. På grund av dessa subjektiva element är värderingen av goodwill tvivelaktig. Bokslutets användare kan ha svårigheter att bedöma tillförlitligheten av talen i nedskrivningsprövningen eftersom den

⁹ Ojala 2007

¹⁰ Huikka & Sivola 2012

¹¹ Bloom 2009, 379

¹² Seetharaman, Sreenivasan, Sudha & Yee 2006, 338

¹³ Johnson & Petrone 1998, 293

¹⁴ KHT-Media 2006, 8

fungerande ledningen för det första står på insider information av företagets verksamhet som orsakar asymmetri i distribution av informationen. För det andra har företagsledningen som uppgör bokslutet spelrum vid uppskattningen av värdet och därmed även möjlighet att manipulera resultatet.¹⁵ I och med en ökning av användningen av gängse värden har lett till att företagens resultatutveckling har blivit allt svårare att förutse. Uppskattningen av goodwill sker både vid bokningen till balansräkningen samt i ett senare skede under den årliga prövningen av goodwill.¹⁶

Den finansiella krisen 2008 har förstärkt misstankarna förknippade med goodwill; trots att många bolags marknadsvärde på Helsingfors Börsen sjönk samt att det fanns osäkerhet gällande framtida kassaflöden har det inte under de senaste åren gjorts några större nedskrivningar förknippade med goodwill. Vid början av en finansiell kris då företagens marknadsvärden har sjunkit kunde man ju anta att även goodwill värdena skulle sjunka.¹⁷

1.2 Syfte och avgränsning

Det huvudsakliga syftet för denna avhandling är att undersöka möjliga ekonomiska determinanter som förklarar sannolikheten för nedskrivning av goodwill i finska och svenska bolag. Valet av de undersökta determinanterna baserar sig på resultaten från tidigare studier. Avhandlingens syfte uppnås genom att först introducera de relevanta teorierna som studien sammankopplas med. Därefter är studiens mål att, på basen av tidigare forskning, redogöra för vad goodwill består av, och hur prövningen av goodwill är uppbyggd samt att sammanställa tidigare forskning inom ämnet. Avhandlingen avslutas genom att utföra den empiriska forskningen där målet är att svara på avhandlingens forskningsfråga.

¹⁵ Hamber et al. 2011; Wines et al 2007

¹⁶ Baboukardos & Rimmel 2014

¹⁷ FIVA 2012

Avhandlingens syfte kan sammanställas i följande forskningsfråga:

Vilka ekonomiska faktorer förklarar sannolikheten för nedskrivning av goodwill i finska och svenska noterade bolag?

Avhandlingen har avgränsats till finska börsnoterade bolag. Det innebär att nedskrivningar på goodwill för onoterade bolag har uteslutits från avhandlingen. Vidare har bolag som inte direkt är jämförbara med de övriga bolagen uteslutits. I överensstämmelse med tidigare forskning har bolag som är verksamma inom bank- och försäkringsbranchen uteslutits.

1.3 Metod

Avhandlingens empiriska undersökning utförs i form av en kvantitativ undersökning. Data som har samlats in från databaser och bolagens bokslut kommer att studeras genom en korrelationsanalys och på basis av den kommer en multipel regressionsanalys att utföras.

1.4 Disposition

I det andra kapitlet som kommer efter inledningen definieras begreppet goodwill och det förklaras under vilka förutsättningar goodwill uppstår i balansräkningen. Därefter diskuteras de IFRS-standarder som berör uppkomsten av goodwill, och prövning av nedskrivningbehovet enligt IFRS-standarderna presenteras. I tredje kapitlet diskuteras tidigare forskning inom goodwill och prövning av nedskrivningsbehovet. I det fjärde kapitlet sammanfattas hypoteserna. I det femte kapitlet presenteras de undersökta modellerna och variablerna samt hur undersökningen genomförs i praktiken. Forskningsresultaten presenteras i det sjätte kapitlet. Avhandlingens sjunde och sista kapitel innefattar sammandrag, slutsatser samt förslag till fortsatt undersökning.

2 Goodwill som begrepp samt prövning av goodwill

2.1 Kapitlets syfte och innehåll

För att det ska vara möjligt att bestämma andelen goodwill, bör man förstå vad goodwill består av samt hur det definieras. Syftet med detta kapitel är att presentera hur goodwill bildas enligt de internationella bokslutsstandarderna samt enligt de finska bokslutsstandarderna. Enligt IFRS ska bokföringsvärdet inte längre avskrivs systematiskt utan det bör presenteras till ett gängse värde. Goodwillvärdet bör prövas årligen för att granska nedskrivningsbehovet.

2.2 Begreppet goodwill

Goodwill beskrivs ofta som det värde som är förknippat med immateriella tillgångar såsom rykte, välutbildade anställda, bra kontakter inom näringsgrenen, ett gynnsamt läge för affärsstället, och vilket som helst unikt drag för företaget som ett annat företag skulle betala för utöver nettotillgångarna i balansräkningen. Det är inte heller möjligt att separera goodwill från ett företag och därmed är det inte heller möjligt för ett företag att få goodwill utan att förvärva hela företaget eller en väsentlig del av företaget¹⁸.

Goodwill kan definieras som det värde på företaget, som överstiger företagens substansvärde d.v.s. skillnaden mellan tillgångar och skulder. Anskaffningsutgiften på goodwill kan aktiveras i balansen, om det är frågan om goodwill som har fått av en annan bokföringsskyldig i samband med exempelvis ett företagsköp. Goodwill som har bildats internt får däremot inte aktiveras i balansen. Goodwill uppstår i och med affärsverksamheten, och i sista hand baserar sig inkomstförväntningar, som ofta är orsaken till att näringsverksamheten bedrivs, på goodwill. Goodwill kan även i undantagsfall vara negativt exempelvis om affärsverksamhetens inkomstförväntningar är mindre än substansvärdet. Därför kallas negativt affärsvärde ibland för badwillvärdet.¹⁹

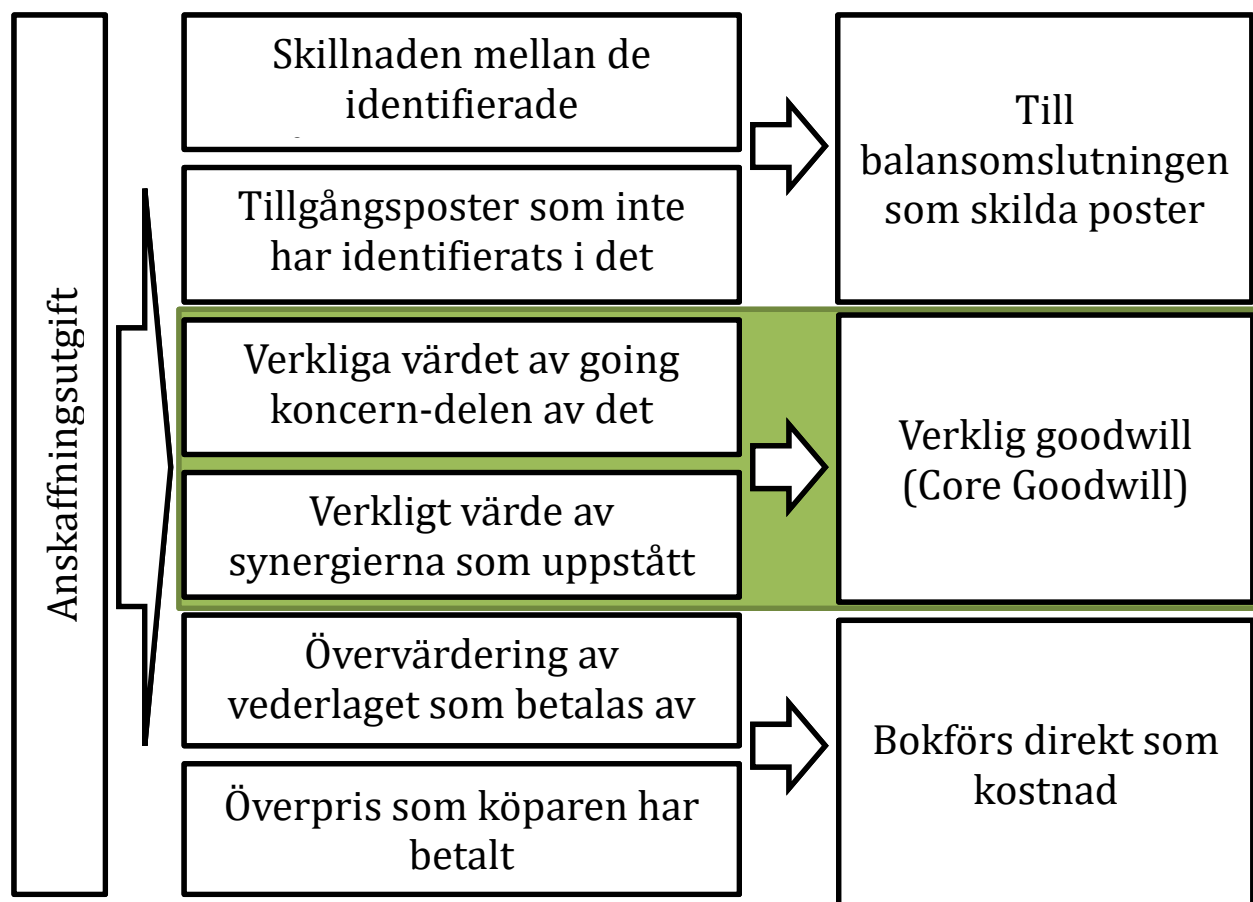
¹⁸ Seetharaman, Sreenivasan, Sudha & Yee 2006, 338

¹⁹ Leppiniemi och Leppiniemi 2007

Vad goodwill egentligen består av kan granskas från två olika synsätt: synsättet uppifrån ner och synsättet nerifrån upp. Enligt synsättet uppifrån ner är goodwill en del av en större helhet. Under detta synsätt är frågan om huruvida köparens investering, i den köpta affärsverksamheten, i sig själv kan ses som en tillgång så kan även goodwillen ses som en tillgång. I detta fall utgörs goodwillen av de delar som inte kan särskiljas i egna tillgångsposter i balansräkningen. I synsättet uppifrån-ner blir goodwillen den del som blir över²⁰.

Det andra synsättet, det vill säga synsättet nerifrån upp, är egentligen själva motsatsen till det först nämnda synsättet. Synsättet nerifrån upp utgår från att goodwill består av ett flertal olika beståndsdelar, som tillsammans bildar goodwillen. Om anskaffningsutgiften som förvärvaren betalat överstiger nettotillgångarnas gängse värde kan förvärvaren anses ha fått även andra värdegenererande resurser i köpet. I den mest utsträckt tolkningen av goodwill, kan goodwill ses som ett köppremium som överstiger nettotillgångarna och som kan indelas i sex olika komponenter. Johnson & Petronen (1998, 295) ger ett exempel på komponenter som goodwill kan delas in i:

²⁰ Johnson & Petrone 1998, 293

Figur 1 Kärnkomponenterna i goodwill enligt Johnson och Petronen (1998)

Komponenterna 1 och 2 hänför sig båda till det förvärvande företaget och hör inte begreppsligt till goodwill. Komponent 1 avspeglar vinsten för nettotillgångarna som inte erkänns av förvärvaren och därmed hör till själva tillgångarna istället för till goodwill. Därmed är komponent 1 inte en tillgång i sig själv. Komponent 2 avspeglar i första hand immateriella tillgångar som kan identifieras separat, och därmed redovisas de som enskilda tillgångar i stället för att ingå i vad som allmänt kallas för goodwill. Därför utgör komponent 2 inte heller en del av goodwill.²¹

Komponenterna 5 och 6 hänför sig till köparen, men inte heller dessa komponenter kan egentligen anses höra till goodwill tillika som de inte heller hör till någon annan tillgång. I komponent 5 är det faktiskt frågan om ett mätning- eller uppskattningsfel. I exempelvis en anbudstävling kan ett överpris uppstå

²¹ Johnson & Petrone 1998, 295

enligt komponent 6. Om en försäljare tvingas sälja sitt företag kan även ett underpris uppkomma.²²

Endast komponenterna 3 och 4 utgör i själva verket en del av goodwill och kallas även för kärngoodwill. Komponent 3 kallas för going concern-goodwill. Komponent 3 förklaras ofta som interngoodwill som antingen förvärvaren eller det förvärvade företaget har genererat, och denna goodwill har därmed funnits sedan tidigare. Going concern-goodwill kan förklaras som förmågan hos ett etablerat företag att få en större avkastning på en samling av nettotillgångarna, än den avkastning som skulle fås om dessa tillgångar och skulder skulle förvärvas separat. Troberg (2007) menar att det förvärvade företagens tillgångar tillsammans har ett större värde än om man skulle räkna ihop alla tillgångarnas gängse värde. Dessa synenergier kan exempelvis vara skalfördelar och en dominerande ställning på marknaden²³. Komponent 3 kan därmed anses vara priset som en köpare skulle betala, om han skulle hålla det förvärvade företagens affärsverksamheter separat och därmed inte kombinera den till sina affärsverksamheter. Komponent 4 har inte funnits före sammanslagningen av affärsverksamheterna utan den har uppstått vid kombination och kan således kallas för kombinationsgoodwill.²⁴ Denna kärngoodwill som består av synenergi- och going concern-komponenterna har även erkänts i andra undersökningar. Henning, Lewis och Shaw (2000, 385) konstaterar i sin forskning att investerare ger vikt åt dessa två kärnkomponenter inom goodwill. Däremot ser investerarna inte goodwill som överstiger dessa komponenter som en tillgångspost utan ger ett negativt värde för andra komponenter än kärnkomponenterna.²⁵

²² Johnson & Petrone 1998, 295-296

²³ Troberg 2007

²⁴ Johnson & Petrone 1998, 296

²⁵ Henning, Lewis och Shaw (2000, 385)

2.3 Kombination av affärsverksamheter

Mer än en tredjedel av de finska börsbolagen expanderade sin verksamhet genom förvärv under år 2005. Finländska börsbolag gjorde rörelseförvärv för sammanlagt fem miljarder euro under 2005.²⁶

Modellen som Johnson och Petronen (1998) introducerade har använts som en stark teoretisk grund för standarderna SFAS 142 och IFRS 3 som FASB och IASB har berett. Vid harmoniseringen av de amerikanska och europeiska standarderna togs i första skedet SFAS 142 i bruk i USA år 2001. Den europeiska motsvarigheten till SFAS 142, dvs. IFRS 3, togs i bruk år 2004 i Europa. En förnyad version av IFRS 3 trädde i kraft år 2009. Förändringarna breddade tillämpningsområdet för standarden men dessa förändringar inverkar inte på den här undersökningen.²⁷ Senare i undersökningen kommer IFRS 3 att avse den förnyade standarden.

Inom företagen ökar affärsvärdet samtidigt som företaget växer och då de exempelvis stärker sina kundförhållanden. I balansen kan man dock endast aktivera goodwill som har uppstått genom företagsförvärv.²⁸ Det affärsvärde som uppstått inom företaget kan inte aktiveras, eftersom det inte går att sälja affärsvärdet skilt från den övriga affärsverksamheten.²⁹

2.3.1 Förvärvsmetoden

I samband med rörelseförvärv bör man tillämpa den så kallade förvärvsmetoden med hjälp av denna metod räknas ut goodwillens andel i förvärvarens koncernbalansräkning. Utgångspunkten i IFRS 3-standardens är att kombinera den förvärvade affärsverksamheten med koncernbokslutet genom att använda förvärvsmetoden så att principen om gängse värde uppfylls vid uppskattning av gängse nettoförmögenheten. På detta sätt beaktas inte de historiska

²⁶ Fiva 2006, 12

²⁷ KPMG 2009, 164

²⁸ Seetheram m.fl. 2004, 137

²⁹ Hamberg m.fl. 2011, 265

balansvärdena utan istället beaktas gängse värden som har fastslagits vid anskaffningstidpunkten.³⁰

Redovisningen för företagsförvärv regleras i IFRS 3. Med denna standard är syftet att förse bokslutsanvändarna med information om hur bolagets verksamhet och finansiella ställning påverkas av företagsförvärv³¹. Med en sammanslagning av affärsverksamheter menas i standarden att två skilda samfund eller delar av samfund sammanslås till ett företag, på det viset att bestämmanderätten genom transaktionen flyttas till den köpande parten. Den andra förutsättningen är att förvärvet är en affärsverksamhet, dvs. att transaktionen som skett inte kan tolkas som endast förvärv av tillgångar. Utgångspunkten i IFRS 3 är att sammanslå det förvärvade bolaget i det förvärvande bolagets bokslut enligt förvärvsmetoden. Det är inte tillåtet att använda sig av andra metoder än förvärvsmetoden.³² Förvärvsmetodens skeden indelas enligt följande (IFRS 3, 4-5):

- a) identifiering av förvärvaren
- b) fastställande av tidpunkten för förvärvet
- c) bestämmande av det överlåtna vederlaget
- d) redovisning och värdering av de förvärvade och identifierbara tillgångarna och skulderna
- e) bokföring av goodwill och negativt affärsvärde.

2.3.1.1 Identifiering av förvärvaren

Enligt IFRS 3.6 måste vid varje sammanslagning av rörelseförvärv det ena av de sammanslagna företagen utses till förvärvare. Enligt IFRS 3.7 är förvärvaren den part som får bestämmanderätten i det förvärvade företaget. Nomineringen tillämpar IAS 27-standardens som berör koncernredovisning och IAS-årsbokslut. I IAS 27 förklaras på vilka olika sätt förvärvaren kan få kontroll över den förvärvade

³⁰ KPMG 2009

³¹ Fiva 2006, 12

³² PwC 2004

enheten. Enligt IAS 27.4 är bestämmanderätten: rätten att bestämma över samfundets ekonomi- och verksamhetsprinciper för att få nytta av verksamheten. Enligt IAS 27.13 verkställs bestämmanderätten först och främst då företaget direkt eller indirekt äger mer än hälften av företagets röstmängd. Även i följande fyra fall anses samfundet ha bestämmanderätt fastän de inte skulle ha den förutsatta röstmängden:

- 1) Samfundet har rätt till över hälften av samfundets röst mängd genom kontrakt som upprättats med andra investerare
- 2) Samfundet har rätten att genom en bestämmelse eller genom ett upprättat kontrakt bestämma över ett annat samfunds ekonomi- och verksamhetsprinciper
- 3) Samfundet har rätt att utse eller avskeda majoriteten av styrelsemedlemmarna i ett annat samfund
- 4) Samfundet har rätt att använda röstmajoriteten i styrelsemöten.

2.3.1.2 Fastställande av anskaffningstidpunkten

Enligt IFRS 3.8 måste förvärvaren bestämma anskaffningstidpunkten, som är dagen då förvärvaren får bestämmanderätten i den förvärvade rörelsen. I IFRS 3.9 specificeras anskaffningstidpunkten till den dag då förvärvaren enligt lag överlåter vederlaget, skaffar objektets tillgångar och skulder i sin besittning dvs. dagen för anskaffning. Förvärvaren bör vid fastställandet av anskaffningstidpunkten ta all relevant fakta och omständigheter i beaktandet.

2.3.1.3 Bestämmande av det överlåtna vederlaget

Förvärvaren bör vid anskaffningstidpunkten redovisa alla förvärvade separat identifierbara tillgångar, de övertagna skulderna och eventuella innehav utan bestämmanderätt särskilt från goodwill ³³ . För att de förvärvade och

³³ IFRS 3.10

identifierbara tillgångarna och skulderna ska kunna redovisas genom förvärvsmetoden så måste de uppfylla följande kriterier:

- Tillgångarna och skulderna ska motsvara de definitioner som presenteras i enlighet med upprättande av bokslut enligt IFRS. Exempelvis förvärvaren förväntade framtida utgifter, som förvärvaren inte är skyldig att realisera är heller inte skulder vid anskaffningstidpunkten.³⁴
- Tillgångarna och skulderna bör utgöra helheten som förvärvaren och det förvärvade företaget har bytt sinsemellan vid rörelseförvärvet, istället för att de skulle vara följden av separata transaktioner.³⁵

Förvärvaren anses köpa den förvärvades nettoförmögenhet och sammankoppla den med dess bokföring. Förvärvaren bör bokföra de förvärvade tillgångarna och de övertagna skulderna i balansräkningen. Det är möjligt att man även kommer att bokföra poster i balansräkningen som den förvärvade parten inte tidigare har bokat, såsom den förvärvade partens internt utvecklade immateriella tillgångar exempelvis varumärken och patent.³⁶

Förvärvaren bör vid tidpunkten för förvärvet fastställa eller klassificera de identifierbara tillgångarna och övertagna skulderna som förvärvats till den del det är nödvändigt för att tillämpa IFRS-standarderna i ett senare skede. I vissa fall spelar det en stor roll hur företaget klassificerar eller identifierar en viss tillgångspost eller skuld eftersom IFRS-standarderna varierar efter hur företaget har klassificerat balansposterna. I IFRS 3.16 förklaras dessa situationer enligt följande:

- Klassificeringen av vissa finansieringsposter till finansieringstillgångar medför värdering till verkligt värde genom resultatet. Däremot klassificeringen till finansiella tillgångar som företaget håller till

³⁴ IFRS 3.13

³⁵ IFRS 3.12

³⁶ IFRS 3.13

försäljning eller ända till förfallodagen innebär att de redovisas enligt IAS 39.

- Fastställande av derivatinstrument som säkringsinstrument görs i enlighet med IAS 39
- Bedömningen om ett inbäddat derivat ska skiljas från huvudkontraktet enligt IAS 39.

Enligt IFRS 3.18 bör förvärvaren uppskatta de förvärvade identifierbara tillgångarna och övertagna skulderna till förvärvstidpunktens verkliga värden. IFRS 3 standard 23 innehåller emellertid vissa undantag från den ovan nämnda redovisnings- och uppskattningsprincipen. Undantag finns exempelvis i följande vanliga posters redovisnings- och uppskattningsprinciper:

- ansvarsförbindelser (IFRS 3.22-23)
- inkomstskatt (IFRS 3.24-3.25)
- ersättningar till anställda
- tillgångsposter som hänför sig till ersättningsskyldigheten (IFRS 3.27-3.28)
- rättigheter som skaffats pånytt (IFRS 3.29)
- aktiebaserade belöningssystem (IFRS 3.30)
- tillgångar som är till salu (IFRS 3.31)

2.3.1.4 Redovisning och definition av goodwill

Förvärvaren bör vid anskaffningstidpunkten redovisa goodwill i balansräkningen. Goodwill räknas enligt IFRS 3.32 på följande sätt:

- 1) Beräknas genom addering av följande poster:
 - a. det betalda vederlaget värderat till verkligt värde vid anskaffningstidpunkten
 - b. eventuell minoritetsandel i det förvärvade företaget

- c. vid en sammanslagning av affärsverksamheter som skett i etapper och där förvärvaren haft eget kapital sedan tidigare i den förvärvade, ska verkligt värde vid anskaffningstidpunkten tillämpas.

2) Av dessa minskas följande:

- a. De förvärvade identifierbara tillgångarna och övertagna skuldernas nettobelopp.

Goodwill erhålls som skillnaden mellan ovan nämnda poster.

Kostnader som uppkommit för köparen i samband med genomförandet av förvärvet, såsom kostnader i samband med rådgivnings, lagfrågors och värdering, redovisas som kostnad i de perioder där kostnaderna uppkommer. Dessa beaktas inte vid beräkning av goodwill.³⁷

Goodwill är därför ett restvärde som representerar den ekonomiska fördel, de avkastningsförväntningar, och övriga balansposter som övergått vid förvärvet men som inte har redovisats separat i balansräkningen³⁸. Goodwill uppstår således då de förvärvade och identifierbara tillgångarna och de övertagna skuldernas nettobelopp vid anskaffningstidpunkten är mindre värda än det överlåtna vederlaget.

Då de förvärvade och identifierbara tillgångarnas och de övertagna skuldernas nettovärde vid anskaffningstidpunkten är mera värt än det överlåtna vederlaget, kallas detta förvärv till ett lågt pris. I detta fall uppstår inte goodwill och då bör förvärvaren istället redovisa den vinst som uppstår i resultaträkningen vid förvärvstidpunkten.³⁹

Förvärvaren bör ändå överväga om den har identifierat alla förvärvade tillgångar och alla övertagna skulderna på rätt sätt, och redovisa möjliga identifierbara

³⁷ IFRS 3.53

³⁸ IFRS 3.A

³⁹ IFRS 3.34

tillgångar och skulder som den upptäckt vid denna genomgång innan förvärvaren redovisar en vinst vid ett förvärv till ett lågt pris. Förvärvaren bör även granska de förfaringsätt som de använder vid fastställandet av olika tillgångs- eller skuldposter. Syftet med denna genomgång är att säkerställa att värderingarna återspeglar all den information som finns tillgänglig vid anskaffningstidpunkten.⁴⁰

2.3.2 Goodwill enligt bokföringslagen i Finland

Betydelsen för begreppet goodwill måste sökas från andra källor eftersom själva begreppet inte finns definierat i Bokföringslagen (2015/1336, hädanefter BFL). I de ekonomiska vetenskaperna betyder Goodwill begreppet ofta den del, som överstiger nettoförmögenheten. Goodwill uppstår alltid genom en anskaffning mot ett vederlag. En bokföringsskyldig kan inte själv generera goodwill genom internt handlande. Goodwill uppstår oftast i ett företag då ett företag som är i dess ägo avvecklas eller fusioneras. Goodwill är den del av priset som har betalats pga. företagsförvärvet, men som inte kan riktas till tillgångarna.⁴¹

Enligt BFL 5 kap. 9 § får anskaffningsutgiften för goodwill aktiveras. Goodwill avskrivs enligt plan på högst tio år om man inte kan visa, på ett tillförlitligt sätt, att den ekonomiska livslängden är längre.⁴²

För att goodwill ska kunna aktiveras måste det även finnas inkomstförväntningar⁴³. Dessa inkomstförväntningar bör dokumenteras i samband med aktiveringen till en realistisk budget eller till andra tillförlitliga beräkningar. Vid upprättandet av budgeten bör försiktighetsprincipen tillämpas⁴⁴.

Om goodwill som kan uppstå i koncernbokslut bestäms däremot i BFL (6 kap. 8 §). Koncerninternt ägo av aktier eller andelar i dotterbolag elimineras genom att

⁴⁰ IFRS 3.36

⁴¹ Leppiniemi, 2016

⁴² Leppiniemi, 2016

⁴³ BFL 5 kap 1 §

⁴⁴ BFL 5 kap. 5a §

minska deras anskaffningsutgift och dotterbolagets egna kapital, vid anskaffningstidpunkten, som motsvaras av koncernens ägarandel. Om anskaffningsutgiften är större än det egna kapitalet uppstår det en rest som kallas koncernaktiva. Denna tillgång identifieras till det dotterbolags tillgångar och skulder, som det anses bero på. Den del som inte kan identifieras kallas koncerngoodwill.⁴⁵

Leppiniemi (2008) påpekar att avskrivning av goodwill enligt Bokföringslagen i själva verket bromsade företagsförvärven samtidigt som det begränsade försäljningspriserna eftersom de gjorda avskrivningarna minskade på eget kapital och därmed även på möjligheterna att utbetala dividend⁴⁶. Å andra sidan minskade avskrivningsmetoden volatiliteten på företagets årliga vinster⁴⁷.

2.4 Prövning av nedskrivningsbehovet enligt IFRS

Efter den ursprungliga bokningen regleras goodwill värdet enligt prövning i IAS 36. Vid tillämpning av IAS-standarderna vid redovisningen av goodwill görs inga avskrivningar utan värdenedgången prövas årligen i enlighet med IAS 36 och vid behov redovisas en värdenedgångsförlust.

2.4.1 Kassagenererande enhet

Utgångspunkten i IAS 36 är att värdenedgångsprövningen utförs på de enskilda tillgångarnas nivå⁴⁸. Om det finns indikationer för värdenedgång, bör den kassaström som genereras från en enskild tillgång uppskattas (IAS 36.66). Eftersom goodwill inte genererar kassaströmmar som är oberoende av andra tillgångsposter, så måste vi vid goodwill värdets prövning fastställa den kassagenererande enhetens kassaflöde som goodwill hänför sig till (IAS 36.66–67).

⁴⁵ Leppiniemi 2016

⁴⁶ Leppiniemi 2008

⁴⁷ Boyd & McCarthy 2002

⁴⁸ Anttila m.fl. 2009

En kassagenererande enhet är den minsta grupp av tillgångar som genererar kassaströmmar som är oberoende från andra tillgångsposter (IAS 36.6). Med de ackumulerade kassaströmmarna menas i synnerhet kassaflöden som härstammar från parter som är utomstående till samfundet. En kassagenererande enhet kan även definieras som en tillgångspost, vars avkastning används helt eller delvis internt om samfundet kan sälja avkastningen på en fungerande marknad (IAS 36.69). Detta leder till att definieringen av de kassagenererande enheterna kan innehålla stora skillnader mellan företag ⁴⁹. Vid bestämmandet av de kassagenererande enheterna bör man vara konsekvent med likartade poster samt även konsekvent mellan olika räkenskapsperioder (IAS 36.72).

2.4.2 Goodwill hänförligt till de kassagenererande enheterna

Goodwill genererar inte kassaströmmar självständigt från övriga tillgångsposter, deras grupper eller kassagenererande enheter (IAS 36.81). Detta leder till att goodwill vid prövningen av värdenedgång måste hänföras till de kassagenererande enheterna eller grupperna, som dragit nytta av de uppstådda synergierna. Goodwill hänförs till dessa enheter, oberoende om andra förvärvade tillgångar eller skulder hänförs till dessa enheter. (IAS 36.80)

I standarden har lagts undre- och övre gränser för hänförelse av goodwill. Goodwill bör hänföras till den lägsta nivån av enheter som företagsledningen uppföljer goodwill på. Enheten får dock högst vara lika bred som verksamhetssegmentet i enligt 5 paragrafen IFRS 8 förrän sammanslagning av segmenten. (IAS 36.80) I vissa fall går det inte på ett förnuftigt sätt att hänföra goodwill till en enskild kassagenererande enhet, utan goodwill förknippas med flera avkastande enheter som bildar en grupp. I ett sådant fall är den lägsta nivån, som företagsledningen uppföljer goodwill, flera kassagenererande enheter som leds i form av en grupp. (IAS 36.81)

⁴⁹ Anttila m.fl. 2009

2.4.3 Prövning av nedskrivningsbehovet för de kassagenererande enheterna dit goodwill hänförs

Definieringen av de genererbara kassaströmmarna är en väsentlig del av prövningen av goodwill. Vid prövningen jämförs den kassagenererande enhets genererbara kassaströmmar med enhetens bokföringsvärde (IAS 36.88-90). Den kassagenererande enhets genererbara kassaströmmar är antingen enhetens gängse värde minskat med försäljningskostnader eller dess större nyttjandevärde (IAS 36.18). Vanligtvis är det endast nödvändigt att ta reda på det ena av dessa värden. Om endera av dessa värden överstiger den kassagenererande enhets bokföringsvärde har ingen värdenedgång skett (IAS 36.19).

Nyttjandevärde

Nyttjandevärdet definieras som en tillgångs eller kassagenererande enhets förväntade framtida kassaflöden (IAS 36.6). Med andra ord är nyttjandevärdet den nytta och kassaflöde, som samfundet erhåller när det använder enheten i dess verksamhet⁵⁰. Enligt IAS 36 bör följande delar tas i beaktande vid beräkningen av tillgångens nyttjandevärde:

- a) kassaflöden från tillgången som företaget förväntas erhålla
- b) variationer i kassaflöden både gällande tidpunkt och storlek
- c) den riskfria räntan som även kallas pengarnas tidsvärde
- d) den riskpremie som förknippas med att bära osäkerheten som finns i den kassagenererande tillgången
- e) övriga faktorer, som påverkar värderingen av kassaflödena. (IAS 36.30)

En kassagenererande enhets nyttjandevärde består av två olika skeden: uppskattning av kassaströmmarna som den kassagenererande enheten ger upphov till i verksamheten och vid den slutliga överlåtelsen och diskonteringen av dessa kassaströmmar med en lämplig diskonteringsränta (IAS 36.31).

⁵⁰ Anttila 2009

Uppskattningarna av de framtida kassaflödena ska baseras på de senaste budgetarna som har godkänts av företagsledningen. Budgetarna får täcka en tidsperiod på högst 5 år, om det inte är motiverat att använda en längre tidsperiod. (IAS 36.33) Budgetar för en tidsperiod längre än fem år kan användas om företagsledningen om företagsledningen anser att budgetarna är tillförlitliga samt om de kan visa att de tidigare har kunnat göra tillförlitliga prognoser som överstiger fem år (IAS 35.35). Tidsperioden efter budgetarna dvs. terminalvärdet för den kassagenererande enheten beaktas, genom extrapolering⁵¹, genom att använda jämna eller en avtagande tillväxttakt för de kommande åren. (IAS 36.33) En växande tillväxttakt kan ändå användas, om det från en objektiv synpunkt kan anses vara motiverat (IAS 36.36). Kassaflödena beaktas för en så lång tidsperiod som den kassagenererande enheten har kvar ekonomisk livslängd.⁵² De kassagenererande enheterna, som har hänförs goodwill, har oftast en obegränsad ekonomisk verkningstid.⁵³ Den kassagenererande enhetens kassaflöden bör uppskattas på basen av tillgångens befintliga skick. Förbättringar som kommer att göras i framtiden eller omstruktureringar som inte ännu gjorts får inte beaktas i beräkningarna (IAS 36.44–45).

För att reda ut nyttjandevärdet för en kassagenererande enhet bör dess kassaflöden diskonteras med en lämplig diskonteringsränta (IAS 36.31). Diskonteringsräntan bör reflektera marknadens synpunkt på pengarnas tidsvärde och särskilda risker förknippade med tillgången, som inte har beaktats genom att korrigera uppskattningen för de motsatta kassaströmmarna (IAS 36.55). I första hand bör diskonteringsräntan härledas från marknadsdata (IAS 36.A17). Om det däremot inte är möjligt, kan samfundet använda företagets vägda genomsnittliga kapitalkostnad⁵⁴ eller företagets marginella upplåningsränta för att bestämma diskonteringsräntan (IAS 36.A17).

⁵¹ Med Extrapolering menas upprättandet av prognoser genom att fortsätta den förverkligade utvecklingen som likartad in i framtiden (Anttila m.fl. 2009)

⁵² Anttila m.fl. 2009

⁵³ Anttila m.fl. 2009

⁵⁴ Företagets vägda genomsnittliga kapitalkostnad är även känd som weighted average cost of capital, WACC

Den lämpliga diskonteringsräntan bör innefatta marknadens syn på pengarnas tidsvärde samt de redan tidigare nämnda nyttjandevärdets delfaktorer b), d) och e) (IAS 36.A16). Grunden till diskonteringsräntan bör därefter vid behov justeras så att de återspeglar de specifika riskerna som förknippas med tillgångens framtida uppskattade kassaflöden (IAS 36.A18). Diskonteringsräntan beror inte på uppbyggnaden av företagets finansiering fastän företagets vägda genomsnittliga kapitalkostnad kan användas som grund vid beräkningen av diskonteringsräntan (IAS 36.A19). Diskonteringsräntan bör anges före skatt (IAS 36.55).

Vid bestämmandet av en tillgångs nyttjandevärde kan två olika beräkningssätt för att fastställa nuvärdet: den traditionella metoden eller metoden som grundar sig på förväntade kassaflöden. I den traditionella metoden för fastställandet av nyttjandevärdet finns justeringarna för delfaktorerna b-e redan beaktade i diskonteringsräntan. I metoden som grundar sig på förväntade kassaflöden beaktas delfaktorerna b, d och e vid uppskattningen av kassaflöden. (IAS 36.A2) I den traditionella metoden poängteras därför speciellt valet av diskonteringsräntan (IAS 36.A4). I metoden för förväntade kassaflöden framhävs däremot sannolikheten för alla möjliga kassaströmmar samt tidpunkten för dem, istället för att endast beakta den mest troliga kassaströmmen (IAS 36.A7-A8).

2.4.4 Tidpunkten för prövning av goodwill samt indikationer på värdenedgång

Varje år ska samfundet pröva goodwill och andra immateriella tillgångar utan en bestämd nyttjandeperiod oavsett om det finns tecken på värdenedgång (IAS 36.10). Denna årliga prövning av nedskrivningsbehovet kan genomföras under vilken tidpunkt som helst under räkenskapsperioden, ifall de görs under samma tidsperiod varje år. Olika kassagenererande enheter kan dock utföras under lika tidpunkter. Om en immateriell tillgång har förvärvats under räkenskapsperioden ska nedskrivningsbehovet för denna tillgång prövas före slutet av den ifrågavarande räkenskapsperioden. (IAS 36.96). Trots den årliga prövningen bör

prövning gällande nedskrivningsbehovet alltid utföras då det finns antydning på en värdenedgång för den kassagenererande enheten (IAS 36.88-90).

När samfundet beslutar om det finns antydningar på ett nedskrivningsbehov, bör de beakta information från både interna och externa informationskällor (IAS 36.12). Från de externa informationskällorna bör samfundet i alla fall beakta följande:

- a) tillgångens värde under perioden har minskat betydande mycket mera än förväntat
- b) betydande negativa förändringar i marknadsförutsättningarna, teknik, juridisk- eller ekonomisk omgivning, som redan inträffat eller som kommer att inträffa, i marknaden som tillgången används i.
- c) Marknadens avkastningskrav eller marknadsräntorna har stigit under räkenskapsperioden, så att de påverkar diskonteringsräntan och därmed minskar betydligt på tillgångens återvinningsvärde.
- d) Samfundets redovisade nettoförmögenhet är större än dess marknadsvärde. (IAS 36.12)

Från de interna informationskällorna bör samfundet i alla fall beakta följande:

- a) tillgången är bevisligen föråldrad eller skadad
- b) betydande negativa förändringar som redan inträffat eller som kommer att inträffa, som påverkar tillgångens nyttjandegrad eller sättet som tillgången kan utnyttjas på
- c) de interna rapporterna ger intryck av att tillgångens ekonomiska prestanda antingen har avtagit eller kommer att avta. (IAS 36.12)

Beaktandet av de tidigare nämnda antydningarna kan ses som ett minimikrav. Samfundet bör utöver dessa även identifiera andra antydningar av värdenedgång och på basen av dessa utföra prövning av nedskrivningsbehovet (IAS 36.13). I undantagsfall kan man vid den årliga prövningen av goodwill använda den senaste beräkningen av tillgångens återvinningsvärde (IAS 36.24). Detta förutsätter dock

att den kassagenererande enhetens kassaflöde har under den tidigare räkenskapsperioden varit betydligt mycket större än redovisningsvärdet samt att det inte skett större förändringar i den kassagenererande enhetens tillgångar eller skulder. En analys av förändringarna som skett efter den senaste beräkningen ska inte heller indikera att återvinningsvärdet skulle understiga det redovisade värdet för tillgången. (IAS 36.24)

2.4.5 Redovisning av värdenedgång

Vid prövningen av nedskrivningsbehovet jämförs enhetens återvinningsvärde med det redovisade värdet. När goodwill har hänförts till en kassaflödes genererande enhet, jämförs enhetens bokföringsvärde som innehåller goodwill med enhetens återvinningsvärde. (IAS 36.90). Om goodwill värdet inte har kunnat hänföras till en enskild kassagenererande enhet, utan till flera avkastande enheter som bildar en grupp, ska enhetens redovisningsvärde utan goodwill jämföras med enhetens återvinningsvärde (IAS 36.88). Värdenedgång ska redovisas i dessa båda fall om enhetens återvinningsvärde är mindre än enhetens redovisade värde (IAS 36-88-90).

Vid förekomsten av ett nedskrivningsbehov ska förlusten först och främst minska den kassagenererande enhetens bokförda goodwill värde. Sedan minskas de återstående tillgångarnas redovisade värde proportionellt i förhållande till dess redovisade värde i enheten (IAS 36.104). För en enskild tillgång för inte hänföras så mycket förlust att tillgångens redovisade värde skulle understiga nyttjandevärdet eller noll (IAS 36.105). En bokförd nedskrivning av goodwill kan inte återställas under en senare räkenskapsperiod (IAS 36.124). IASB har även angett i deras tilläggsanvisningar att det är förbjudet att häva en nedskrivning av goodwill även senare under samma räkenskapsperiod (IFRIC 10.8).

2.5 Förklaring av goodwill genom residualinkomstmodellen

Utmaningen med att använda bokföringssiffror för värderingsändamål har genom åren frestat forskare inom redovisning samt professionella finansanalytiker. Valet av vilka bokföringssiffror samt kopplingen mellan bokföringssiffror och aktiekursen har utgjort viktiga frågor. Ett brett spektrum av värderingsmodeller har förslagits över tiden, inklusive enkla modeller baserade endast på löpande inkomster samt utarbetade simuleringsmodeller baserade på ett flertal bokföringssiffror. Ur en metodologisk synvinkel kan de föreslagna värderingsmodellerna delas in i två huvudgrupper:

- 1) Värderingsmodeller som direkt baserar sig på det statistiska sambandet mellan bokförings siffror och aktiekurs.
- 2) Värderingsmodeller som härleds från teorin om kapitalvärde.⁵⁵

Modeller av det första slaget – statistiska värderingsmodeller – baserar sig ofta på ett förenklat antagande förhållandet mellan bokföringssiffror och aktiekursen exempelvis relationstalet P/E är en statistisk värderingsmodell. Därför anses ofta denna typ av modeller att vara lätta att använda. Nackdelen av denna användarvänlighet är typiskt brister i modelleringslogiken. Dessutom kan statistiska värderingsmodeller endast användas då det finns empirisk data tillgängligt.⁵⁶

Modeller av det andra slaget – reducerande värderingsmodeller – är inte beroende av antaganden om att börskurser är effektiva etc. I allmänhet utgör de en stark grund för relationen mellan bokföringssiffror och aktiekursen. I dessa modeller förekommer det ofta statistiska problem. Dessa problem kan ofta isoleras analytiskt, varefter riktlinjer för estimat av statistiska prognosmodeller kan tillhandahållas.⁵⁷

⁵⁵ Skogsvik (2002)

⁵⁶ Skogsvik (2002)

⁵⁷ Skogsvik (2002)

Båda modellerna baseras på en modelleringslogik där kapitalvärdena bestäms som summan av bokföringsmässiga egna kapitalet, nuvärdet av den förväntade lönsamheten och nuvärdet av goodwill vid en viss tidpunkt.⁵⁸

2.5.1 Ohlsonmodellen

Beaver (2002) anser att Ohlsonmodellen är ett viktigt bidrag i utvecklingen av nya vetenskapliga modeller. Fördelen med Ohlsonmodellen är att den definierar en referensram som relaterar företagets marknadsvärde med nuvarande och framtida finansiell information exempelvis nuvarande och framtida nettoresultat med det bokförda värdet på eget kapital samt med utdelning.⁵⁹

$$P_t = bv_t + \sum_{\tau=1}^{\infty} R_f^{-\tau} E_t(x_{t+\tau}^a)$$

Denna modell är välkänd och kallas i litteratur för residualinkomstmodellen eller Edwards och Bell (1961) modellen.⁶⁰ Ohlson (1995) visar även att variabeln (bv_t) på medellång och lång sikt utgör en opartisk estimator för företagets marknadsvärde. På kort sikt erkänner Ohlson (1995) existensen av goodwill som definieras som det flöde av resultat som företaget förväntar sig. Dessa framtida resultat kan härstamma från exempelvis varumärken, patent, plats, kundlojalitet, investeringar i forskning och utveckling, reklam och immateriella tillgångar som är potentiella källor för värdeskapandet. Analytiskt härleds följande formel:

$$P_t - bv_t = \sum_{\tau=1}^{\infty} R_f^{-\tau} (x_{t+\tau}^a).$$

Lo och Lys (2001) visar att Gordon's model och residualinkomstmodellen är analytiskt sett motsvarande modeller. Ifall vi skulle avstöta residualinkomstmodellen betyder detta att finansiella tillgångar är en funktion av nuvärdet av förväntade framtida kassaflöden. Innovationen som Ohlson (1995) gjort jämfört med residualinkomstmodellen och Gordon modellen ligger i tidsserien av avvikande resultat:

⁵⁸ Skogsvik (2002)

⁵⁹ Gama et al. (2017)

⁶⁰ White m.fl. (1997)

(x_t^a)

För att definiera den stokastiska processen som beror på den ovannämnda variabeln har Ohlson (1995) introducerat följande variable:

V_t

V_t behandlar annan information som påverkar priser men som inte reflekteras i bokslutsinformationen. Denna fördröjning av information gällande enskilda händelser som påverkar aktörer i ekonomin är en av de största begränsningar för bokslutsinformationen.⁶¹

I Felthams och Ohlsons (1995) undersökning introducerar författarna två nya effekter: (i) underskattning av rörelsetillgångar, konservatism gällande redovisningen; och (ii) tillväxt av de operativa tillgångarna. Konservatism i redovisningen speglar skillnaden mellan marknadsvärde av eget kapital och bokföringsvärdet av eget kapital. Denna oregistrerade goodwill kan uppstå på grund av en underskattning av existerande eller en överskattning av förväntade resultat.⁶²

När ett företag investerar i poster såsom undersökning och utveckling samt reklam kan konservatism gällande redovisning uppstå. I enlighet med GAAP bör denna typ av investering redovisas som historiska kostnader och omedelbart redovisas som utgifter som underskattar nuvärdet av kassaflöden från dessa investeringar.⁶³ Särskilt högteknologi företag i de tidiga stadierna av deras livscykel har generellt sett dåliga resultat eller även negativa resultat. Eftersom de gör dominerande investeringar i immateriella tillgångar, exempelvis forskning och utveckling, som till största delen omedelbart kostnadsförs i resultaträkningen

⁶¹ Gama et al. (2017)

⁶² Gama et al. (2017)

⁶³ Richardson & Tinaikar (2004)

medan endast en liten del aktiveras i balansräkningen. Därmed uppstår oidentifierade tillgångar och samtidigt undervärderat eget kapital.⁶⁴

2.6 Sammanfattning

IFRS 3 och SFAS 141 bestämmer hur goodwill bildas. Goodwill bildas vid sammanslagning av affärsverksamheter det vill säga till största delen vid företagsköp. Goodwill representerar inkomstförväntningar som härstammar från tillgångsposterna som förvärvats genom sammanslagning av affärsverksamheter men som inte bokförs för sig själva och inte heller bokförs skilt i balansräkningen. Med andra ord representerar goodwill den del av köpesumman, som inte kan hänföras till en enskild tillgångspost.

Den förnyade IFRS 3 har tillämpats från och med räkenskapsperioder som har börjat 1.7.2009 eller efter det. Enligt IFRS 3 måste förvärvsmetoden användas vid alla sammanslagningar av affärsverksamheten för att bestämma goodwill värdet. Förvärvsmetoden förutsätter:

- a) identifiering av förvärvaren
- b) Fastställande av tidpunkten för förvärvet
- c) Bestämmande av det överlåtna vederlaget
- d) Redovisning och värdering av de förvärvade och identifierbara tillgångarna och skulderna
- e) Bokföring av goodwill och negativt affärsvärde (negativ goodwill)

Goodwill beräknas i huvudsak genom att minska det gängse betalda vederlaget med de förvärvade identifierbara tillgångarna och identifierbara skulderna.

⁶⁴ Feltham och Ohlson (1995)

3 Tidigare forskning om goodwill

Tidigare har ett flertal forskningar gjorts om nedskrivningar, speciellt forskningar som är fokuserade på nedskrivning av goodwill. Den största delen av undersökningarna är amerikanska och därmed rör de nedskrivningar gjorda enligt US GAAP. Skillnaderna mellan US GAAP och IFRS vad gäller nedskrivning är marginella, därmed har även amerikanska undersökningar varit av intresse för denna undersökning. Det finns endast ett fåtal undersökningar som tar ställning till nedskrivningar enligt IAS 36 eftersom IFRS endast har använts i en liten utsträckning före år 2005. Efter år 2005 har IFRS tagits i bruk förutom i koncernbokslut inom EU även i exempelvis Australien. Till följande ska vi bekanta oss med de faktorer som inverkar på nedskrivningsbehovet genom att studera tidigare forskning. Vi börjar med att kort behandla problemområden som berör prövning av nedskrivningsbehovet. Prövning av nedskrivningsbehovet möjliggör att tidpunkten och storleken på nedskrivningen kan påverkas. I kapitel 3.2 undersöks vilka faktorer som i tidigare forskning har ansetts påverka på nedskrivningarna.

3.1 Problem förknippat med prövning av nedskrivningsbehovet

Med dagens redovisningsramverk strävas efter att tillgångsposterna skulle spegla det verkliga värdet för dessa tillgångar. Detta skapar stora utmaningar för dem som upprättar bokslutet, revisorerna och placeraren, som värderar företaget på basen av bokslutet. I prövning av nedskrivningsbehovet enligt IFRS har det setts problem i subjektiviteten och möjligheten till manipulering av de allokerade kassaströmmarna för att minimera nedskrivningarna ⁶⁵. De potentiella nedskrivningarna kan påverkas genom exempelvis att manipulera kalkyleringarna för värdet i användning (uppskattning om den ekonomiska livslängden, tillväxttakt, kommande kassaströmmar och diskonteringsränta) eller genom att uppskatta de kassagenererande enheternas antal i underkant. I kapitlet behandlas i korthet problemen som förknippas med subjektiviteten, samt

⁶⁵ Carlin & Finch 2008 och Wines m.fl. 2007

utmaningar med definieringen av diskonteringsräntan och definieringen av antalet av de kassagenererande enheterna.

3.1.1 Subjektiviteten av nyttjandevärdet

Nyttjandevärdet är en företagsspecifik bedömning medan gängse värdet baserar sig på marknadspriset. Således är nyttjandevärdet en mera subjektiv bedömning, eftersom den påverkas av företagets interna faktorer, vars riktighet kan vara problematiskt att granska utifrån företaget.⁶⁶ Vid prövning av nedskrivningsbehovet är det problematiskt att nettoförsäljningspriset skulle vara mera tillförlitligt och objektivt medan det inte är möjligt att definiera nettoförsäljningspriset för de flesta tillgångarna. Exempelvis finns det inte en aktiv marknad för de vanligaste tillgångarna, såsom för använda maskiner och inventarier⁶⁷. Om det gängse priset inte alls går att definieras är den kassagenererande enhetens kassaflöde rakt nyttjandevärdet. Därigenom öppnas en chans för ledningen att subjektivt påverka nedskrivningarnas storlek och tidpunkt.

IASB har i motiveringen för standarden tagit ställning till huruvida ledningens omdöme påverkar nedskrivningarna. För att begränsa ledningens omdöme har det i IAS 36 –standardens implementerats skyddsmedel, för att minska risken för att företagets bedömning om den kassagenererande enhetens kassaflöde inte blir för optimistiskt eller pessimistiskt. Som skyddsmedel nämns i IAS BCZ24 följande saker:

1. Enligt IAS 36 krävs en formell bedömning om den kassagenererande enhetens kassaflöde då när det finns tecken på att egendomsposten borde skrivas ner eller då när en gjord nedskrivning inte längre är i kraft. För denna bedömning har det i IAS 36 presenterats en detaljerad lista på faktorer som kan antyda om en nedskrivning.
2. IAS 36.33 innehåller riktlinjerna för att definiera nyttjandevärdet för utåtgående kassaströmmar.

⁶⁶ Epstein & Jermakowicz 2007, 247–248.

⁶⁷ Epstein & Jermakowicz 2007, 248

I punkten IAS 36.33 konstateras bedömningen av kassaströmmarna måste basera sig på rationella och begrundade förväntningar och på ledningens senaste prognoser. Med de nämnda skyddsmedlen går det dock inte att påverka faktumet att även väldigt vederbörliga kalkyler kan vara svåra att granska utanför företaget.

3.1.2 Definieringen av diskonteringsräntan

Bedömningen av diskonteringsräntan utgör en väsentlig del av fastställandet av nyttjandevärdet eftersom diskonteringsräntan används för att diskontera kassaflödena till nutid. Fastän egendomspostens kommande kassaströmmar skulle ha bedömts på ett tillförlitligt sätt kan en för liten diskonteringsränta minska på nyttjandevärdet så att en bedskrivning undgås.

I tidigare undersökningar har den lämpliga diskonteringsräntan analyserats. Den ända användbara utgångspunkten för definierandet av diskonteringsräntan är Weighted Average Cost of Capital det vill säga WACC. Enligt tidigare forskning är i punkt IAS 36. A17 nämnda "övriga på marknaden använda krediträntor" inte ett tillräckligt precist begrepp, och därmed blir nyttan av detta begrepps tolkning väldigt marginell. De kvarvarande alternativen det vill säga räntan på tilläggs kredit och kostnaden för den genomsnittliga vägda kapitalkostnaden dvs. WACC är två helt olika koncept. Standarden lämnar företaget utan riktlinjer då det är fritt att välja mellan dessa räntor utan desto noggrannare anvisningar. Detta kan dock även tolkas som att företaget har stora möjligheter att påverka räntan eftersom det inte finns strikta bestämmelser för fastställandet av räntan. En minskning av diskonteringsräntan ökar på nuvärdet och kan leda till att företaget kan undgå nedskrivningar genom att justera räntan.⁶⁸

Då när ett företag använder räntan på tilläggs krediten som utgångspunkten för diskonteringsräntan finns en möjlighet till resultat manipulering om de behövda korrigeringarna inte görs. Tilläggs kreditens ränta påverkas i stor utsträckning av lånets risknivå. Om ett företag är högt belånat kommer det att leda till ett lågt

⁶⁸ Husmann ja Schmidt (2008)

nyttjandevärde, eftersom diskonteringsräntan är hög. Ett företag som har mycket främmande kapital kan välja om det vill göra stora nedskrivningsförluster eftersom användningen av tilläggsräntan leder till större nedskrivningar än användningen av WACC -räntan. På motsvarande sätt betyder detta att om ett företag är lågt belånat kommer användningen av räntan för tilläggs-kredit att leda till mindre nedskrivningar jämfört med användningen av WACC - räntan. IASB har utgett räntealternativen som utgångspunkt men samtidigt lämnar standarden för mycket rum för tolkning, eftersom begreppet "ränta på tilläggs-kredit" inte har specificerats. Räntan på tilläggs-kredit kräver en korrigering som grundar sig på samma information som även WACC grundar sig på. Således skulle det vara enklare att använda WACC som utgångspunkt.⁶⁹

I en undersökning av australienska företags diskonteringsräntor i nyttjandevärdeskalkyler under åren 2006-2008 sågs en fallande trend gällande låga diskonteringsräntor. I undersökningens resultat framkom att antalet företag som använde sig av ovanligt låga diskonteringsräntor jämfört med benchmark-värden har minskat från år 2006 till år 2008. I denna studie hittades även brister i not-uppgifterna som förknippas med diskonteringsräntan. Fastän det har skett framsteg i definieringen av diskonteringsräntan under undersökningsperioden så är det även en oroväckande stor del av företagen som bestämmer diskonteringsräntan för låg. Detta berättar såväl om IAS 36 - standardens strukturella svagheter såsom även om standardens svaga mottagande bland företag. Detta är ett område som upprättarna av boksluten och revisorerna borde ansvara för.

3.1.3 De kassagenererande enheternas antal

Enligt IAS 36 bör en tillgångspost inkluderas i en kassagenererande enhet, ifall den inte genererar kassaströmmar självständigt (IAS 36.22). En kassagenererande enhet är den minsta tillgångsenhet, som kan generera kassaströmmar särskilt från och oberoende av andra egendomsposter (IAS 36.6). I litteraturen finns det oro att bolag kan definiera för få kassagenererande enheter jämfört med affärsenheternas verkliga antal eller att bolagen riktar goodwill till

⁶⁹ Husmann ja Schmidt (2008)

enheterna från felaktiga utgångspunkter ⁷⁰. Om det definieras alltför få kassagenererande enheter i proportion till det riktiga antalet affärsverksamheter, växer risken för att nedskrivningarna inte görs i tid ⁷¹. Detta kan därmed snedvrída prövningen av nedskrivningsbehovet och minska på nedskrivningarna.

Ramanna och Watts (2007) har fäst uppmärksamhet på samma problem gällande nedskrivningar av goodwill enligt US GAAP. De hävdar att det är möjligt att undvika nedskrivning av goodwill genom att allokera goodwill till de lönsamma affärsenheterna, till vilka det inte sedan tidigare har allokaterats goodwill. Sannolikheten för nedskrivning av goodwill ökar på motsvarande sätt ifall goodwill hänförs till affärsenheter som är i svårigheter. Ett stort antal affärsenheter och storlek bjuder företagsledningen på möjligheter att påverka kommande nedskrivningar.

Enligt Hayn och Hughes (2006) har definitionen och hänförandet av goodwill till rapporteringsenheterna visat sig vara en av de svåraste frågorna i SFAS 142. Samma problem har iakttagits i rapportering enligt IAS 36, då svårigheter att identifiera de kassagenererande enheterna har uppstått. Wines, Dagwell och Windsor (2007) har åtskådliggjort problemet med följande exempel: Ifall ett företag som har förvärvats genom företagsköp består av ett flertal dotterbolag och avdelningar, är den kassagenererande enheten hela det förvärvade företaget eller borde företaget indelas i flera enheter? Prövning av nedskrivningsbehovet är ofta dyrt och tidskrävande, därmed finns incitament för bolagen att definiera så få kassagenererande enheter som möjligt⁷².

Även Carlin, Finch och Ji (2010) är oroliga över det spelrum som IAS 36 möjliggör. De undersökte kassagenererande enheternas antal i australiensiska företag under åren 2006-2008 och kom fram till att det fanns problem gällande kassagenererande enheter jämfört med affärsverksamhetssegment. Resultaten förbättrades ändå under undersökningsperioden och de företag som definierade

⁷⁰ Husmann ja Schmidt (2008)

⁷¹ Husmann ja Schmidt (2008)

⁷² Wines, Dagwell ja Windsor (2007)

flera kassagenererande enheter än affärsverksamhetssegment ökade i antal. Trots detta, fanns ännu ett antal företag som ännu år 2008 definierade färre kassagenererande enheter än affärsverksamhetssegment. Undersökningens resultaten väcker oro om att definierandet av de kassagenererande enheterna är vanliga och systematiska problem.

3.2 Tidigare forskning om goodwill

3.2.1 Faktorer som påverkar nedskrivningsbehovet

I tidigare forskning har det argumenterats för att ett flertal faktorer påverkar både nedskrivningarnas tajming och storlek. Nedskrivning av goodwill påverkas av det ekonomiska läget, bolagets framgång eller andelen av goodwill i bolagets balansomslutning. Exempelvis kan det ekonomiska läget eller företagets dåliga framgång leda till att företagsledningen borde göra nedskrivningar på goodwill. Till näst kommer vi att granska faktorer som påverkar nedskrivning av goodwill genom att analysera tidigare undersökningar.

3.2.2 Ekonomiska faktorer

Både företagsekonomiska och nationalekonomiska faktorer kan påverka uppkomsten av nedskrivning av goodwill⁷³. En sådan faktor som styr företagets verksamhetsomgivning är konjunktursvängningar i ekonomin. Konjunktursvängningar i ekonomin avbildas ofta med förändring i bruttonationalprodukten (BNP). Allmänt taget kan en ekonomisk recession definieras som en period då bruttonationalprodukten har minskat under två på varandra följande kvartal. Trots att en recession inte i sig innebär en minskning av tillgångarnas värde, så kan det ekonomiska klimatet ha en signifikant inverkan på företagets lönsamhet och inkomstförväntningar och därmed även påverka tillgångsposternas värde.

Före övergången till IFRS-koncernbokslut diskuterades allmänt taget ifall nedskrivningshanteringen enligt IAS 36 kommer att förstärka

⁷³ IAS 36 ställe 2.2

konjunkturväxlingarna i ekonomin. Under ekonomiskt dåliga år ökar nedskrivningar av tillgångsposter vilket vidare försämrar resultatet och på motsvarande sätt kommer återtagandet av nedskrivningsförluster under bra ekonomiska år att vidare förbättra ett redan bra resultat⁷⁴. Prakash (2010) har undersökt företagens nedskrivningar under tiden för recession. I forskningen kom han fram till att ekonomiska konjunkturväxlingar påverkar sannolikheten för nedskrivningar. I undersökningen visade han att en nedgång i försäljningen under recession påverka 1,5 gånger mera på tillgångarnas nedskrivning än en lika stor nedgång av försäljningen under ett ekonomiskt uppsving. Företagen gjorde därmed oftare nedskrivningar under ekonomisk recession än under ekonomiskt uppsving.

Prakash (2010) undersökte effekterna av lågkonjunktur på nedskrivningar för företag som har en uppblåst balansräkning, d.v.s. ledningen har använt sitt omdöme för att öka företagets redovisade resultat. Prakash förväntar sig att företag med uppblåsta balansräkningar eller höga nettotillgångar jämfört med försäljningsvolymen är mer benägna att nedskriva tillgångar för att återställa deras förtroende på marknaden, genom att få en positiv koefficient på NOA. Under recessioner, när det är billigare att skriva ner tillgångar, kan ledningen använda denna möjlighet för att minska företagets uppblåsta balansräkningar. Emellertid kan ledningen tvingas att skjuta upp nedskrivningen av tillgångarna för att bibehålla prestandan jämfört med konkurrenter, vilket felaktigt kan ses som att lågkonjunktur inte påverkar dessa företag. Därmed borde koefficienten för NOA vara antingen positiv eller noll. Prakash framhäver att företag med uppblåsta balansräkningar i själva verket är mer sannolika att skriva ner tillgångsposter. LPM koefficienten på NOA är 0,024. Under recessioner är denna sannolikhet 0,027 vilket betyder att sannolikheten ökar med mer än dubbelt.⁷⁵ Prakash (2010) iakttog också att sannolikheten för att göra en nedskrivning av goodwill under ekonomisk recession minskar för svaga och belånade företag men ökar för starka och belånade företag. Med svaga företag menar Prakash företag, vars marknadsvärde är mindre än balansslutningen eller vars market to book-ratio

⁷⁴ Haaramo 2008, 51

⁷⁵ Prakash (2010)

är negativ. Prakash kom fram till att högt belånade företag är mer benägna att skriva ner tillgångar jämfört med mindre belånade företag. (koefficienten på LEV är 0,374 och signifikant på 1 % eller mera). Fastän svaga företag är högt belånade är de ändå mindre sannolika att göra nedskrivningar jämfört med starka och högt belånade företag (koefficienten LEVWEAK är -0,262 och signifikant på 1 % eller mera). De svaga och belånade företagens milda nedskrivningsförluster förklaras genom att nedskrivningarna kunde påverka företagens lånekonventioner och därmed göra lånepengarna dyrare. Prakash undersökning var väldigt omfattande (där ingick 15151 företag under åren 1980-2009) och undersökningen innefattade nedskrivningar från alla tillgångsposter i balansomslutningen.

Riedl (2004) undersökte nedskrivningar från de bestående aktiva när SFAS 121 förnyades. I dagens läge har SFAS 121 ersatts med SFAS 144, vilket inte ändå ändrade på regleringen gällande tillgångar som innehas på långsikt⁷⁶. Riedl undersökte hur både ekonomiska faktorer och ledningens belöningsystem påverkar nedskrivningarna under tiden för både den gamla och nya standarden. Riedl undersökte dessa frågor genom att använda en så kallad tobit regressions analys. De ekonomiska faktorer klassade Riedl i sina undersökningar som förändring i bruttonationalprodukten, branchens ROA⁷⁷, omsättning, resultat före nedskrivningar och affärsverksamhetens kassaströmmar. Hans resultat visar att de ekonomiska faktorerna har en negativ korrelation med storleken för nedskrivningarna. Nedskrivningarna ökade alltså då makroekonomiska och företagsekonomiska variablerna försämrades. Resultaten var negativa och statistiskt sett signifikanta endast gällande den gamla standarden ($Z = -2,506$). Resultaten var negativa men osignifikanta gällande den nya standarden ($Z = -0,705$). Den förnyade standarden kan enligt Riedl möjliggöra att företagsledningen lättare kan motivera en subjektiv bedömning av nedskrivningsbehovet. Enligt hans undersökningsresultat har den nya standarden ett mindre samband med de ekonomiska faktorerna än den tidigare standarden.⁷⁸

⁷⁶ Riedl 2004

⁷⁷ Return on assets det vill säga avkastning på det hela satsade kapitalet

⁷⁸ Riedl 2004

Godfrey and Koh (2009) undersökte ifall nedskrivning av goodwill enligt SFAS 142 reflekterar företagets investeringsmöjligheter under de första åren efter att standarden tagits i bruk. De hittade en starkt negativt samband med nedskrivningar och investeringsmöjligheter samt mellan nedskrivningar och företagets avkastning på totalt kapital. Vidare i undersökningen iaktogs att bolagens belåningsgrad och storlek påverkar på nedskrivning av goodwill. Undersökningens resultat indikerar enligt forskarna att nedskrivningarna har ett samband med bolagens ekonomiska ställning. Därmed är det begrundat att regleringen har ändrats till mera flexibel, eftersom nedskrivningar av goodwill enligt den förnyade standarden bjuder investerare på väsentlig information om företagets ställning.⁷⁹

Hayn och Hughes (2006) gjorde undersökning på amerikanskt sampel ifall det för investerare, på basen av bokslutinformation, är möjligt att förutspå nedskrivning av goodwill. De gjorde undersökningen i form av en regressionsanalys. De indelade undersökningens förklarande variabler i ekonomiska faktorer som beskriver prestationsförmågan. Den ekonomiska prestationsförmågan mätte de med bland annat ROA, förändring av ROA, rörelseresultat och förändring i omsättning. Hayn ja Huges resultat ger stöd för att endast ROA och förändring av ROA påverkar sannolikheten för nedskrivning. Hela företagets ROA var inte statistiskt signifikant i undersökningen. Ifall modellen inte alls kunde förutse nedskrivningar så skulle nedskrivningarna fördelas jämnt över de tio lika stora andelarna. Resultaten visar att nedskrivningarna ökar monotont med modellens beräknade sannolikhet, vilket indikerar att modellen till viss mån kan förutspå en kommande nedskrivning. Gruppen av företagsförvärv med den högsta förväntade sannolikheten för nedskrivning i decil ett (decilerna ett och två) innehåller 24,5 procent (42,5 %) av nedskrivningarna, vilket är mycket högre än det förväntade värdet av 10 procent (20 %) av gruppens nedskrivningar under noll hypotesen. Emellertid är modellen ändå dålig på att uppskatta sannolikheten för en nedskrivning eftersom modellen klarade av att uppskatta en fjärdedel av de

⁷⁹ Godfrey och Koh (2009)

faktiska nedskrivningarna. Ur undersökningen framgår att modellen för företagsförvärv är bättre att förutse faktiska nedskrivningar jämfört med modellen för prestationsindikationer. Modellen för företagsförvärv fick den högsta sannolikheten för nedskrivning för de faktiska nedskrivningarna (top decilen) till 21,1 procent medan modellen förutsedde 28,9 % av de faktiska nedskrivningarna till de fem sista decilerna. Jämförbara siffror för modellen som använder prestationsindikationer är 18,8 % och 36,7 %, vilket föreslår att dessa indikationer inte i samma grad kan upptäcka eventuella nedskrivningar. Undersökningen hävdar att information gällande det ursprungliga företagsköpet (såsom köpepriset, aktier som betalningsmedel och det betalda premiet jämfört med marknadspriset) förutspår bättre än de ekonomiska faktorerna sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Enligt Hayn och Hughes undersökning kunde de alltså inte med hjälp av relationstalen från boksluten förutspå sannolikheten för nedskrivningar av goodwill.⁸⁰

Effekten av konjunktursvängningar på sannolikheten för nedskrivning av goodwill har inte undersökts sedan Prakash, även om de kan ha en betydande inverkan på företagets framtida utsikter. Istället har många företagsspecifika ekonomiska faktorer studerats.

⁸⁰ Hayn och Hughes (2006)

4 Hypoteser

4.1 Inledning

I detta kapitel presenteras hypoteserna för den empiriska undersökningen. Hypoteserna är utformade enligt tidigare forskning.

4.2 Hypoteser

Prakash (2010) har undersökt om det ekonomiska läget påverkar nedskrivningar av tillgångar. Forskaren kom fram till att en ekonomisk recession ökar på sannolikheten för nedskrivningar⁸¹. Riedl (2004) analyserade sambandet mellan ekonomiska faktorer samt nedskrivningar på tillgångar före och efter införandet av SFAS 121 förordningen. I IAS 36 förklaras att ogynnsamma förändringar i ett företags marknadsförutsättningar eller i dess ekonomiska omgivning bör beaktas vid ställningstagandet av tillgångarnas nedskrivningsbehov⁸². På basen av utgångspunkten för IAS 36 och tidigare forskning⁸³ kan vi anta att en minskning av bruttonationalprodukten ökar sannolikheten för nedskrivningar. Således bildas avhandlingens första hypotes:

H1: Ogynnsamma förändringar i företagets verksamhetsomgivning ökar sannolikheten för goodwill nedskrivningar.

Avkastningen på totala tillgångar, ROA, är ett nyckeltal för lönsamhet som sätter företagets avkastning i relation till tillgångarna i balansomslutningen. Francis et al. (1996) och Godfrey & Koh (2009) konstaterade att det finns ett negativt samband mellan företagets lönsamhet och nedskrivningar av goodwill. När företagets verksamhet är lönsam är det mera sannolikt att det ännu finns inkomstförväntningar för goodwill och således nedskrivs det inte. Hayn & Hughes (2006) visade att företagets lönsamhet inte har något samband med nedskrivning av goodwill. Hayn & Huges (2006) forskning har således kommit fram till olika resultat än de övriga forskarna. Därigenom bildas den andra hypotesen:

⁸¹ Prakash (2010)

⁸² IAS 36.12

⁸³ Prakash 2010 och Riedl 2004

H2: Det finns ett negativt samband mellan företagets lönsamhet och sannolikheten för goodwillnedskrivningar.

H3: Det finns ett negativt samband mellan förändringen i företagets lönsamhet och sannolikheten för goodwillnedskrivningar.

Swanson et al. (2007) konstaterade att det fanns ett positivt samband mellan förhållandet av goodwill i balansen och nedskrivning av goodwill. Jarva (2009) visade att då goodwill andelen av hela balansomslutningen var stor så ökade sannolikheten för nedskrivning av goodwill. När den proportionella andelen goodwill i balansen växer, finns det en växande risk för att det bokförda värdet på goodwill inte motsvarar verkligheten⁸⁴. Således formas den tredje hypotesen:

H4: Goodwill värdets relativa andel av balansomslutningen påverka positivt på sannolikheten av goodwill nedskrivningar.

Bl. a. Francis et al. (1996) har kommit fram i sin studie att storleken på bolaget inverkar på sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Ett stort bolag har sannolikt mera goodwill i balansen jämfört med ett litet bolag, därmed blir risken för nedskrivning större. Därigenom formas den femte hypotesen:

H5: Företagets storlek inverkar positivt på sannolikheten av nedskrivning

⁸⁴ Swanson et al. (2007)

5 Material och forskningsmetoder

5.1 Inledning

Målet med undersökningen är att ta reda på ekonomiska faktorer som påverkar sannolikheten för nedskrivning av goodwill.

I kapitlet presenteras det valda undersökningsmaterialet och de använda undersökningsmetoderna. Till en början introduceras hur undersökningsmaterialet har valts och samlats. Sedan presenteras materialet med en beskrivande analys. Till slut överses de använda undersökningsmetoderna och metodologin.

5.2 Undersökningsmaterialet

Som undersökningsmaterial används nordiska börsnoterade bolag. Undersökningen innefattar bolag listade på Helsingfors börsen (Nasdaq OMX Helsingfors), Stockholms börsen (Nasdaq OMX Stockholm, Oslo börsen (Nasdaq OMX Oslo) och Köpenhamns börs (Nasdaq OMX Köpenhamn). Som undersökningsperiod har valts åren 2009-2015.

Meningen med undersökningen är att undersöka ekonomiska faktorer som inverkar på sannolikheten av nedskrivningar. Dessa faktorer är både makro ekonomiska och företagspecifika. För att detta ska kunna undersökas, har vi först kommit fram till ett sampel med företag, vars goodwill sannolikt har nedskrivits.

Undersökningsmaterialet väljs genom att jämföra marknadsvärdet för det egna kapitalet med bokföringsvärdet. Denna jämförelse görs genom price-to-book jämförelsetalet (P/B-talet). Till materialet väljs först de bolag, vars P/B-talet är under 1 och som har goodwill i slutet på $t-1$. Från detta sampel begränsas ut alla de andra företag förutom de, vars P/B-talet är under 1 även i slutet på år t . När ett företags eget kapital har uppskattats vara mindre än marknadsvärdet under två på varandra följande år, är det väldigt sannolikt att även balansvärden är överuppskattade i bokföringen och en nedskrivning borde göras. I detta fall kan

även konstateras att tillgångspostens minskade förmåga att generera kassaströmmar inte endast är tillfällig från marknadens perspektiv. Bolag med negativa värden på P/B begränsas även. Därför har valts att i linje med tidigare forskning endast ta med bolag med P/B under 1.

Bokslutsmaterialet har samlats från databasen *Thomson Banker*. Det ursprungliga undersökningsmaterialet innefattade 8 330 observationer från åren 2009-2015. Från materialet ströks företag, vars räkenskapsperiod var en annan än kalenderåret. Detta minskade undersöknings samplet med 1 218 observationer. Till näst begränsades företag i bank- och försäkringsbranchen (SIC 6000-6999) på grund av specialreglerna som rör dessa bolag, detta minskade vårt sampel med 1 225 observationer. Därefter gjordes den ovan nämnda begränsningen gällande P/B-talet, vilket minskade undersökningssamplet med 2 562 observationer. Från samplet ströks även de företag som inte hade goodwill i balansomslutningen eller som inte hade tillgängliga uppgifter, vilket minskade undersökningssamplet med 1 554 observationer. Det slutliga undersökningsmaterialet innefattar 1 771 observationer. Undersökningsmaterialet har visats i tabell 1.

Tabell 1 Framställande av observationerna

I tabell 1 har undersökningens observationer åskådliggjorts. Det slutliga undersökningsmaterialet innefattar 1 771 observationer.

<i>Valkriterier</i>	<i>Sampel storlek</i>
1. Alla bolag som är listade på Helsingfors, Stockholms, Oslo och Köpenhamns börsen åren 2009-2015	8 330
2. Företag, vars räkenskapsperiod var en annan än kalenderåret	-1 218
3. Bank- och försäkringsbranchen (SIC 6000-6999)	-1 225
4. Den egentliga begränsningen gällande P/B-talet	2 562
5. Bolag som inte hade goodwill i balansräkningen eller inga uppgifter om goodwill	-1 029
6. Bolag som det inte fanns de behövda uppgifterna på	-525
<hr/> <i>Slutliga sampel</i>	<hr/> <i>1 771</i>
<i>Indelning enligt börser</i>	<i>Antal</i>
Helsingfors	231
Stockholm	917
Oslo	294
Island	21
Köpenhamn	308
<hr/> <i>Totalt</i>	<hr/> <i>1771</i>

5.3 Metodologi och logistisk regressionsmodell

Målet med undersökningen är att redogöra för vilka variabler som påverkar nedskrivningen av goodwill. Som den beskrivande variabeln används nedskrivning av goodwill, som får värdet 1, ifall företaget har gjort en nedskrivning av goodwill, i övriga fall får det värdet 0. Eftersom den förklarande variabel endast kan få värdet 1 eller 0, görs undersökningen som en logistisk regressionsanalys. Hypoteserna prövas genom följande logistiska regressionsmodell, vars variabler är valda enligt tidigare forskning samt enligt föreslagna hypoteser.

$$\text{Prob (NEDSKRIVNING}_{i,t}) = 1 / (1 + e^{-z})$$

var,

$$z = \beta_0 + \beta_1 \Delta \text{BNP}_t + \beta_2 \text{ROA}_{i,t-1} + \beta_3 \text{GOODWILL}\%_{i,t-1} + \beta_4 \ln \text{MARPRIS}_{i,t}$$

$\text{NEDSKRIVNING}_{i,t}$	Nedskrivning av goodwill. Variabel får värdet 1, ifall företaget <i>i</i> har gjort en nedskrivning år <i>t</i> , i övriga fall får den värdet 0.
ΔBNP_t	Dummy-variabel, som får värdet 1, om förändringen av BNP från året <i>t-1</i> till året <i>t</i> är negativt, i övriga fall får den värdet 0.
$\text{ROA}_{i,t-1}$	Bolagets <i>i</i> avkastning på totalt kapital före skatt år <i>t-1</i>
ΔROA	Förändring i avkastning på totalt kapital före skatt år <i>t-1</i>
$\text{GOODWILL}\%_{i,t-1}$	Bolagets <i>i</i> goodwill värde i förhållande till balansomslutningen år <i>t-1</i>
$\ln \text{MARPRIS}_{i,t}$	Bolagets <i>i</i> naturliga logaritm av marknadsvärde för eget kapital.

Förändringar i den finansiella situationen påverkar företagets verksamhetsmiljö och de framtida avkastningsförväntningarna. Då avkastningsförväntningarna försämras kan nedskrivningar på goodwill förväntas öka. Riedl (2004) valde i sin forskning att beskriva förändring i den ekonomiska ställningen med förändring i

bruttonationalprodukten. Om förändringen av bruttonationalprodukten är negativ, förväntas en nedskrivning av goodwill att vara mer sannolikt. För undersökningens syfte skapades därför en dummy-variabel ΔBNP_t , som får värdet 0 om förändringen är positiv. Största delen av de nordiska börsbolagens försäljning kommer från Europa⁸⁵. Därmed kan Europa betraktas som bolagens huvudmarknad. I regressionsmodellen har därmed använts Europeiska Unionens reala BNP tillväxttakt. Regressionsmultipelns förtecken förväntas vara positivt.

Företagens storlek mäts med den naturliga logaritmen av bolagets marknadsvärde $\ln \text{MARPRIS}_{i,t}$ år t . Då bolaget växer finns det sannolikt en större mängd goodwill och på motsvarande sätt växer sannolikheten för att för dess nedskrivning. Regresionsmultipelns förtecken förväntas vara positivt.

Såsom i tidigare forskning⁸⁶ mäts bolagets lönsamhet med nyckeltalet avkastning på totalt kapital (return-on-assets). Avkastning på totalt kapital $\text{ROA}_{i,t-1}$ har beräknats före skatter år $t-1$. Då när bolaget är lönsamt förväntas sannolikheten för avkastningsförväntningarnas överuppskattning och goodwill nedskrivningar att minska. Således förväntas regressionsmultipelns förtecken vara negativt.

Mänden goodwill $\text{GOODWILL}\%_{i,t-1}$ mäts som den relative andelen av den totala balansomslutningen år $t-1$. Då när den relativa andelen goodwill växer, antas också sannolikheten för goodwill nedskrivningar att öka. Regressionsmultipelns förtecken antas vara positivt.

5.4 Sammanfattning av kapitlet

I kapitlet presenterades det valda undersökningsmaterialet och den logistiska regressionsmodellen, som undersökningen kommer att genomföras med.

Målet med undersökningen är att ta reda på de ekonomiska faktorer som påverkar sannolikheten för nedskrivning av goodwill. För denna undersökning har det valts

⁸⁵ Deutsche Bank (2010)

⁸⁶ Francis et al., (1996)

ett sampel med bolag, vars goodwill värde sannolikt har minskats. Till undersökningsmaterialet väljs bolag, vars price-to-book relationstal har på två på varandra följande år varit under ett. Detta anses som utgångspunkten för att en nedskrivning är sannolik både enligt IAS 36, och enligt tidigare forskning.

Undersökningen genomförs med en logistisk regressionsmodell, vars förklarande variabler väljs genom att utnyttja tidigare forskning. Till undersökningen väljs variabler som bäst passar för att undersöka denna undersöknings hypoteser.

Den logistiska regressionsanalysen väljs som mest lämplig till regressionsanalysen, eftersom modellens beroende variabel endast kan få två värden. Extratester kommer att utföras med en lineär regressionsmodell, för att utesluta att resultatets exakthet inte påverkas av möjliga riskfaktorer gällande modellen och materialet.

6 Empiriska resultat och analys av resultaten

6.1 Målet med kapitlet och innehåll

Syftet med undersökningen är att ta reda på vilka faktorer som inverkar på sannolikheten av nedskrivning av goodwill. I kapitlet presenteras undersökningsmaterialet samt de använda undersökningsmetoderna. I början presenteras undersökningsmaterialet och uppsamlingen av materialet. Efter detta presenteras materialet med en deskriptiv analys. Till slut går vi igenom de använda undersökningsmetoderna och metodologi.

6.2 Deskriptiv analys

Totalt finns det 1771 stycken observationer i samplet. Observationerna är indelade i nedskrivning eller inte nedskrivning för varje observation. Det fanns flest nedskrivningar under åren 2013 och 2014, 48 stycken och 34 stycken. Det fanns 28 stycken observationer år 2015, 29 stycken år 2009, 22 stycken år 2010, 25 stycken år 2011 och 28 stycken år 2012.

Tabell 2 Undersökningsmaterialets fördelning mellan åren

I Tabell 2 har undersökningsmaterialets fördelning mellan åren klargjorts. Observationerna är relativt jämt fördelade mellan åren.

<i>År</i>	<i>Frekvens</i>	<i>%</i>
2009	29	13,6 %
2010	22	10,3 %
2011	25	11,7 %
2012	28	13,1 %
2013	48	22,4 %
2014	34	15,9 %
2015	28	13,1 %
Total	214	100,0 %

Source: Fictitious data, for illustration purposes only

Tabell 3 Undersökningsmaterialets indelning enligt branch och länder

Branch	<i>Observationer</i>				
	Helsingfors	Stockholm	Oslo	Köpenhamn	Island
Jordbruk, skogsbruk och fiske	0	0	0	0	1
Utvinning och stenbrytning	6	1	15	0	0
Mat, textile, möbler, papper och kemisk industri, förlagsverksamhet	13	19	8	7	0
Plast,- metal och elektronikindustrin	9	17	15	9	1
Transport, kommunikation och el	0	20	3	3	0
Parti- och detaljhandel	6	10	0	4	0
IT-branchens tjänster	10	21	4	2	0
Företagsledningens tjänster	0	5	3	2	0
<i>Total</i>	<i>44</i>	<i>93</i>	<i>48</i>	<i>27</i>	<i>2</i>

De olika brancherna indelas utifrån SIC branchkoder. Det första numret bestämmer till vilken branch företaget hör. Jordbruk, skogs- och fiskejordbruk (SIC 0-0999), Gruvverksamhet och byggandet (SIC 1000-1999), mat, textil, möbler, papper och kemiska industrier, förlagsverksamhet (SIC 2000-2999), Plast, metall och elektronikindustrin (SIC 3000-3999), transport, kommunikation, el (SIC 4000-4999), Parti- och detaljhandel (SIC 5000-5999), IT-tjänster (SNI 7000-7999), Företagsledningens tjänster (SIC 8000-8999). Finansiella företag (SNI 6000-6999) är utesluten ur materialet.

I tabell 4 har framställts information gällande variablerna som har använts i regressionsmodellen. I tabellen visas max värde, min värde, medeltal och standardavvikelse.

Tabell 4 Deskriptiv data

<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Medel</i>	<i>Standardavvikelse</i>
ΔBNP	-4,4	2,2	0,4	2,2
ROA	-5,14	1,42	0,03	0,19
ΔROA	-1846,23	318,00	-0,99	45,52
GOODWILL%	-0,01	0,75	0,19	0,16
lnMARPRIS	-12,21	24,66	19,01	2,19
N=1771				

Totalt 214 stycken nedskrivningar hittades i samplet, vilket utgör ca 13 % av observationerna. I nästan 87 % av observationerna gjordes inga nedskrivningar under perioden fastän marknaden förväntade att egendomsposterna skulle rättas till. Det ursprungliga datat som jag använde var konverterat till euro för att underlätta jämförbarheten. I undersökningen har en nedskrivning tecknats ifall ett företag har ett mindre värde på goodwill år t jämfört med t-1. I denna undersökning har därför använts en säkerhetsgräns på 10 % för att undvika ett växelkurser och obetydliga nedskrivningar skulle tolkas som nedskrivningar. I denna undersökning har eventuella verksamhetsförsäljningar inte kunnat identifieras utan även de har tolkats som goodwill nedskrivningar. De kan dock antas vara få och därmed ger undersökningen ändå en riktig och tillräcklig bild av det valda samplet.

Företagen i samplet var väldigt heterogena vad gäller storleken på företagen. Marknads-värdena varierade mellan 0,2 miljoner euro till 51 302 miljoner euro. Företagens lönsamhet var relativt svag.

Avkastning på eget kapital gav medeltalet 3 % och medianen 5 %. Standardavvikelsen var 19 %, vilket indikerar en relativt stor skillnad i företagens avkastning på eget kapital som hör till samplet. Förändringen av avkastning på eget kapital ger medeltalet minus 99 % och medianen minus 11 %. Standardavvikelsen var 45,5 %, vilket indikerar en stor skillnad i förändringen av avkastning på eget kapital som hör till samplet.

Andelen goodwill av företagens balansomslutning var i medeltal 19 %, medianen var 15 % och standardavvikelsen 16 %. Posten goodwill utgjorde för företagen i detta sample en betydande del av balansomslutningen.

I tabell 5 har åskådliggjorts tillväxttakten för bruttonationalprodukten för den ifrågavarande undersökningsperioden. Bruttonationalprodukten växte med undantag för år 2009 och år 2012. Tillväxten på bruttonationalprodukten var dock relativt svag även för de resterande åren av undersökningsperioden. Hela undersökningsperioden är under år då ekonomin har gått in i en recession eller då tillväxten har varit svag eller svagt avtagande.

Tabell 5 Den reala ökningen av bruttonationalprodukten åren 2009-2015

I tabell 5 har beskrivits Europeiska unionens 28-länders tillväxt på den reala bruttonationalprodukten. Bruttonationalproduktens tillväxt har avtagit märkbart år 2008 vilket förde ekonomin in i en recession år 2009. Källa: Eurostat

<i>År</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
BNP tillväxttakt EU 28-länder, %	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,2	1,5	2,2

6.3 Resultat av den logistiska regressionen

Med hjälp av en logistisk regression kan vi analysera de ekonomiska faktorerna som kan antas påverka nedskrivningen. I Tabell 6 har rapporterats de resultat som fåtts genom den logistiska regressionen. I undersökningen har som gräns för statistisk signifikans använts värdet 0,05 för p-värdet. Med 5 % risknivå för

statistisk signifikans menas att resultaten från undersökningen baserades på undersökningsmaterialet med en 95 % sannolikhet. Men samtidigt innefattar detta att sannolikheten för fel är 5 %. Med hänvisning till tidigare forskning anses denna signifikans nivå som tillräcklig. P-värdet 0,05 har antecknats i tabellen med symbolen *. P-värdet 0,01 har antecknats i tabellen med symbolen **.

Tabell 6 Resultaten av den logistiska regressionsmodellen

P-värdet 0,05 har märkts i tabellen med symbolen *
och p-värdet 0,01 med symbolen **.

<i>Variabel</i>	<i>Förväntat förtecken</i>	<i>Multipel</i>	<i>P-värde</i>	
Konstant		0,415	0,581	
Δ BNP	+	-0,012	0,734	
ROA	-	-3,478	0,000	**
Δ ROA	-	0,005	0,314	
GOODWILL%	+	-2,628	0,000	**
LnMARPRIS	+	-0,103	0,009	**

Variabeln deltaBNP multipeln är negativ, fastän den förväntades vara positiv. P-värdet (0,734) är inte heller statistiskt tillräckligt signifikant, således kan konstateras att variabeln deltaBNP inte stöder hypotesen H1. Därtill kan nämnas att man kunde ha förväntat sig flera nedskrivningar för år 2009 och för år 2010 då när förändringen i BNP varit som svagast. Således förkastas hypotesen H1.

Variabeln som förklarar avkastningen på eget kapital ROA har en negativ multipel (-3,478) och även statistiskt signifikant p-värde (0,000). Därmed får hypotesen H2 stöd från resultaten. Företagets lönsamhet inverkar på sannolikheten för nedskrivning av goodwill.

Variabeln GOODWILL% beskriver den relativa andelen goodwill i balansomslutningen. GOODWILL% är multipeln negativ fastän vi antagit ett positivt värde för multipeln. P-värdet är 0,000, och således får hypotesen H4 ett

helt omvänt resultat än förväntat. Andelen goodwill har ett negativt samband med sannolikheten för nedskrivning av goodwill.

Variabeln LnMARPRIS som mäter företagets storlek förväntades vara positiv. Multipeln fick ett negativt värde som betyder att resultaten för H5 pekar åt det motsatta från det förväntade. P-värdet är 0,009, vilket medför att hypotesen är statistiskt tillräckligt signifikant. Således kan konstateras att variabeln LnMARPRIS inte stöder hypotesen H4.

Regressionsmodellens lämplighet mättes genom Nagelkerke R²-multipeln. Multipeln värderar hur mycket av de förklarande variabelernas variation som kan förklaras med hjälp av modellen. I undersökningen har fått Nagelkerke R² värdet 0,114 vilket är i samma klass med tidigare undersökningar.

Regressionsmodellens statistiska signifikans har mätts genom Hosmer-Lemeshow -testet. Med Hosmer-Lemeshow -testet prövas ifall modellens förklarande variabels varians är statistiskt signifikant. Det utförda testet anger att nollhypotesen står klar då när Chi-square är 9,545 och p-värdet är 0,298.

Multikollinearitet

I enlighet med tidigare forskning har vi även granskat att regressionsanalysen inte förvrängs av eventuell hög korrelation prediktionerna emellan, det vill säga att multikollineariteten är låg. För att granska Multikollineariteten har vi använt VIF (eng. variance inflation factor) -multipeln samt Condition Index-värdet. Multikollineariteten kan vara hög ifall VIF-värdet är större än 10. När Condition Index-värdet är under 15 är multikollineariteten inte ett problem i modellen. Ifall Condition Index-värdet överstiger värdet 30, innehåller modellen stark multikollinearitet.

Variablerna som har använts i undersökningen fick VIF-värden mellan 1,002 och 1,105 och Condition Index-värdet värdena var under 21,756. På basen av dessa resultat kan konstateras att modellen inte innehåller problem i multikollinearitet.

6.4 Tolkning av forskningsresultaten

Enligt resultaten från den logistiska regressionsmodellen verkar företagsspecifika faktorer inverka på de förverkligade nedskrivningarna av goodwill. Därutöver, kan konstateras att förändringar i företagets verksamhetsomgivning inte påverkar förverkligandet av nedskrivningar.

Förändringar i företagets verksamhetsomgivning mättes av förändringen i bruttonationalprodukten. När avkastningsförväntningarna försvagades, antogs att nedskrivning av goodwill skulle öka enligt Hypotes H1. En ekonomisk recession, minskning av bruttonationalprodukten, minskar enligt forskningsresultaten sannolikheten för en nedskrivning av goodwill. Resultatet är dock inte statistiskt sett signifikant. Eftersom den statistiska signifikansen saknas, kan resultaten tolkas på ett sådant sätt att en försämring i ekonomin inte kommer att påverka resultatförväntningarna för alla företag. Resultaten är delvis i linje med Riedels (2004) forskningsresultat.

Företagets lönsamhet antas påverka negativt på sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Då Företagets verksamhet är lönsam antogs att det ännu finns inkomstförväntningar för goodwill och därmed att det inte kommer att nedskrivnas. Forskningsresultaten var i linje med detta och därmed understöddes Hypotes H2. Forskningsresultaten är i linje med Godfrey & Koh (2009) och Francis et al. (1996) men i strid med Hayn & Hughes (2006) undersökning.

Den relativa andelen goodwill i balansomslutningen antas påverka positivt på sannolikheten för nedskrivning av goodwill enligt hypotes H4. Resultaten var motstridiga till tidigare forskning (exempelvis Swanson et al., 2007). Baserat på forskningsresultaten, i denna studie, kan konstateras att då den relativa andelen goodwill minskar i balansen, ökar risken för att den redovisade goodwillen inte motsvara det verkliga värdet på goodwill. Detta kan även bero på undersökningstekniska faktorer såsom att en goodwill nedskrivning beaktas då den procentuella minskningen i goodwill är tillräckligt stor. Den procentuella förändringen i goodwill blir större då mängden goodwill minskar. Jag föreslår vidare forskning på denna hypotes.

Till skillnad från antagandet i hypotes H5, har bolagets storlek ett litet negativt samband med sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Resultatet är i konflikt med tidigare forskning, exempelvis med Francis et al. (1996). Förklaringen kan vara att i denna forskning togs endast med bolag som hade goodwill i balansomslutningen, vilket betyder att alla bolag hade en risk för nedskrivning av goodwill medan i tidigare forskning hade större bolag också oftare goodwill i balansen.

6.5 Bedömning av undersökningen

I undersökningen undersöktes hur fem variabler påverkar sannolikheten för nedskrivning av goodwill. De i modellen obeaktade variablerna påverkade säkert forskningens resultat.

Regressionsanalysens riktiga och exakta resultat förutsätter en normalfördelning av residualerna samt att samplet inte innehåller outliner-observationer d.v.s. observationer som markant skiljer sig från de övriga.⁸⁷ Denna undersökning innehåller outliner-observationer som kan förvränga forskningsresultaten. Dock är outliner-observationerna få till antalet och därmed har valts att inte avgränsa dessa.

Materialet som använts är tillräckligt för att undersöka de företagsspecifika faktorernas påverkan med statistiska metoder, fastän ett större sampel skulle ha ökat validiteten. Undersökningen kunde också utföras nordiska företag på de nordiska börserna, och inte enbart de bolag vars P/B har varit under 1 under två års tid. Därmed skulle vi få kontrollerat bort företagets svaga ekonomiska ställning och dess inverkan på de andra variablerna.

⁸⁷ Metsämuuronen (2011)

Studien kan också göras för alla för företag på de nordiska börserna, och inte bara de som har P/B under mindre än ett år. Därmed skulle studien kontrollera bort företagens svaga ekonomiska situation och dess inverkan på de andra variablerna. Materialets storlek begränsas emellertid av kravet att samla in information från företagens årsredovisningar för hand.

Resultaten från undersökningen beskriver synnerligen bra de nordiska länderna men resultaten kan ändå inte generaliseras till andra EU-länder som använder sig av IFRS-standarderna. Undersökningen representerar nordiska företag och nordisk företagskultur och därmed företräds inte alla EU-länder jämlikt.

6.6 Sammanfattning av kapitlet

I kapitlet beskrevs iakttagelser från undersökningen samt presenterades resultaten av den logistiska regresionsmodellen.

På basen av resultaten från den logistiska regressionsanalysen kan vi konstatera att avkastningen på kapitalet, goodwillens andel av balansomslutningen och bolagets storlek påverkar sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Då bolaget har en sjunkande avkastning på kapitalet, ökar sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Då bolaget har en ökande relativ andelen av goodwill kommer sannolikheten för nedskrivning av goodwill att minska. Då bolagets storlek ökar kommer sannolikheten för en goodwill nedskrivning att minska.

7 Sammandrag och konklusioner

Syftet med studien var att ta reda på de faktorer som påverkar sannolikheten för nedskrivning av goodwill.

Goodwill är enligt IFRS 3-standardens restvärde som bildas vid kombinerande av affärsverksamheter. Restvärdet fås som skillnaden av anskaffningsvärdet och den skaffade nettoförmögenhetens verkliga värden. Goodwill representerar framtida avkastningsförväntningar för tillgångsposterna. Goodwill avskrivs inte längre med lika stora avskrivningar på varandra följande år, utan värdet prövas årligen med tanke på eventuell värdenedgång. Goodwill anses vara en bestående tillgångspost, vars värde endast minskar då avkastningsförväntningarna för tillgångarna som genererat goodwillen försvagats. Studien undersökte de ekonomiska faktorer som inverkar på nedskrivning av goodwill.

Bokslutsmaterialet har samlats från Thomas ONE Banker Worldscope samt för hand från bolagens bokslut. Till undersökningsmaterialet har valts bolag, vars goodwill post i balansräkningen innefattar en risk för värdenedgång. Undersökningsmaterialet valdes genom att använda sig relationstalet price-to-book som anger relationen mellan marknadsvärdet för eget kapital och bokföringsvärdet. Till undersökningen valdes företag, vars marknadsvärde för eget kapital har varit mindre än bokföringsvärdet under två på varandra efterföljande år. I dessa fall är det sannolikt att bolagens balansvärden är överuppskattade och att en nedskrivning borde göras.

Som undersökningsmetod användes den logistiska regressionsmodellen, vars förklarande variabler var så kallade dummu-variabler.

Enligt undersökningsresultaten påverkar bolagets ekonomiska verksamhetsomgivning inte sannolikheten för nedskrivning av goodwill. En recession, minskning av bruttonationalprodukten ökar inte sannolikheten för nedskrivningar, fastän företagens förväntade avkastning kan tänkas sjunka.

Bolagets lönsamhet har ett samband med sannolikheten för en nedskrivning. Detta forskningsresultat dels i linje med tidigare forskning (exempelvis Francis et al., 1996; Godfrey & Koh, 2009) och dels motstridigt mot tidigare forskning (exempelvis Hayn & Hughes, 2006).

Den relativa andelen goodwill i balansräkningen har enligt forskningsresultaten ett negativt samband med nedskrivning av goodwill. Resultatet är motstridigt mot tidigare forskning (exempelvis Swanson et al., 2007).

Resultaten av denna undersökning gynnar författarna av standarderna, när de värderar standarder för eventuella kommande förändringar. Resultaten från undersökningen är även till nytta för användare av bokslutsinformation, eftersom de använda variablerna kan användas för att uppskatta risken för nedskrivning av goodwillposten i balansräkningen. En dålig lönsamhet, en liten andel av goodwill i balansräkningen samt ett litet bolag indikerar en eventuell nedskrivning av goodwill.

Undersökning av de ekonomiska faktorerna även för bolag som inte har risk för nedskrivning av goodwill kunde ge tilläggsinformation gällande de faktorer som påverkar nedskrivningen av goodwill. Detta skulle ge ytterligare information om tillförlitligheten av de finansiella rapporterna upprättade enligt IFRS.

7.1 Huvudkonklusioner

7.2 Reliabilitet och validitet samt eventuella brister i undersökningen

Bryman och Bell (2013) påpekar att reliabilitet och validitet innebär att undersökningen är replikerbar även vid en annan tidpunkt och med andra data. Undersökningen bör även mäta det som efterfrågas och undersöks. Lundahl och Skärvad (1999) anser att en av de viktigaste förutsättningarna för att resultaten från en undersökning ska kunna generaliseras är både god validitet och reliabilitet. Med reliabilitet avses avsaknaden av slumpmässiga mätningsfel. God reliabilitet betyder att mätningsresultaten inte påverkas av omständigheterna

som råar under mätningen eller vem som utför mätningen. Slumpen får inte inverka på mätningresultaten för att undersökningen ska ha skett med god reliabilitet. Undersökningen ska alltså genomföras på samma sätt så vitt det är möjligt.⁸⁸

Vid avsaknad av systematiska mätfel är validiteten hög. Validiteten kan uppträda i två olika former, inre och yttre validitet. Den inre validiteten i undersökningen är hög då mätinstrumentet enbart mäter det betydelsefulla i undersökningen. Den yttre validiteten är måttet på hur noggrant man på basen av undersökningen kan dra allmänna slutsatser i liknande undersökningar inom motsvarande ämnesområde.⁸⁹

Reliabiliteten har beaktats i denna undersökning genom att utesluta bolag som handlar inom bank- eller försäkringsbranschen. Bolag inom denna specialbransch är inte direkt jämförbara med övriga bolag. Reliabiliteten i undersökningen har även stärkts genom att granska ett så homogent sampel som möjligt. Trots detta har s.k. outliners inte utelämnats för att stärka reliabiliteten eftersom de är få till antalet. Undersökningens validitet är hög eftersom tidigare studier har granskats för att hitta de sannolika variablerna som kan förklara sannolikheten för nedskrivning av goodwill. Alla bokslut som använts i denna undersökning är från allmänt noterade bolag vilket även innebär att de alla är reviderade. Denna undersökning utgår således ifrån att den information som bolagen presenterar i boksluten är korrekt.

Avhandlingens källor bör granskas på ett kritiskt sätt⁹⁰. Alla data i denna undersökning har samlats in med hjälp av databasen Thomas ONE Banker Worldscope samt för hand från bolagens bokslut. Risken för att siffror har förts in felaktigt finns men är dock liten. Övriga risker för felrapportering är däremot minimala eftersom bolagens bokslut är reviderade. Reliabiliteten för data insamlade för hand har förstärkts genom att variablerna har kontrollerats i flera

⁸⁸ Lundahl och Skärvad 1999

⁸⁹ Lundahl och Skärvad

⁹⁰ Lundahl och Skärvad

omgångar. Undersökningens reliabilitet har ökat genom att källorna som använts i denna avhandling till största delen är vetenskapliga studier inom samma område. En stor del av den tidigare forskning som används i denna avhandling har publicerats i vetenskapliga tidsskrifter som omsorgsfullt granskar materialet de publicerar. Det refererade materialets ursprungsskällor har också granskats.

7.3 Förslag till framtida forskning

Studien ger tillförlitlighet i och med dess stora antal observationer. Resultaten kan dock påverkas av att ett stort antal företag har avgränsats från undersökningen. Den främsta orsaken var den otillräckliga tillgången på finansiell information från databasen *Thomson Banker*. Det är även möjligt att ett större antal företag vars finansiella uppgifter inte fanns till hands även är mindre noggranna med att följa reglerna för provning av nedskrivningsbehovet. Ett intressant förslag till framtida forskning skulle vara att jämföra företag i olika branscher, ifall de utsätts för olika tryck vad provning av nedskrivningsbehovet beträffar. Det kunde även vara intressant att undersöka huruvida incitamenten för ledningen är mer vägande än de ekonomiska faktorerna. Som en bredare framtida forskning kunde det även vara intressant att på basen av Europiska börsbolag undersöka ifall ledningens belöning påverkar de gjorda nedskrivningarna på goodwill. Till undersökningsmaterialet kunde väljas företag som inte förknippas med en större risk för nedskrivning på goodwill. Således behöver inte undersökningen begränsas till företag vars P/B-nyckeltal är under ett. Då skulle man se större skillnad ifall aktiepriset jämfört med balansomslutningen påverkar nedskrivningen av goodwill.

Källor:

Anttila R., Halonen J., Jalkanen-Steiner J., Kemppinen O., Kärpänen M., Nurmo P., Penttilä-Räty P., Pyykkönen R-L., Sundvik P., Suomela M., Tolvanen M., Torkkel T., Torniainen R. & Tuomala M. 2009 *IFRS käytännön käsikirja*. 2.Utgåvan. Helsingfors: Edita Publishing Oy.

Arlander, H., Aro-Horelli, I., Koivisto, P., Lindqvist, H., Turunen, R., Toivio, A., Vanhanen, A. & Virta, R. (2006). IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet. Opas 6/2006. Helsinki: Yritystutkimusneuvottelukunta ry.

Baboukardos, D. & Rimmel, G. (2014) Goodwill under IFRS: Relevance and disclosures in an unfavorable environment. *Accounting Forum* 38, 1-17.

Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): Pros and Cons for Investors. *Accounting and Business Research*, vol. 36, no. 1, pp. 5 – 27.

Beatty, A & Weber, J. 2006. Accounting Discretion in Fair Value Estimates: An Examination of SFAS 142 Goodwill Impairments. *Journal of Accounting Research*, 44 (2), 257-288.

Beaver WH (2002) Perspectives on recent capital research. *Acc Rev* 77(2):453–474.

Bloom, M. 2009. Accounting For Goodwill. *A Journal of Accounting, Finance and Business Studies*, 379, 379-389.

Carlin, T. & Finch, N. 2008. *Goodwill impairment testing under ifrs – a false impossible shore?* Working paper, URL: <http://ssrn.com/abstract=1173382> (Läst 17.8.2018)

Edward J. Riedl (2004) An Examination of Long - Lived Asset Impairments. *The Accounting Review*: July 2004, Vol. 79, No. 3, pp. 823-852.

Finanssivalvonta (Fiva) (2006). Selvitys listayhtiöiden vuoden 2005 IFRS-tilinpäätöksistä 11.9.2006. URL:
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Arkisto/Ratan_lehdistotiedotteet/Documents/Selvitys_listayhtioiden_vuoden_2005_IFRS-tilinpaatoksista.pdf (Läst 5.2.2018)

Finanssivalvonta (2012) Raportti IFRS-valvonnasta toimintavuodelta 2012. URL:
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Verkkouutiset/Documents/IFRS_raportti_2012.pdf (Läst 8.5.2017)

Gama, M., Segura, A & Filho, M. (2017) *Equity Valuation and Negative Earnings The Case of the dot.com Bubble*. 9 utgåvan. Springer.

Haaramo, V. & Rätty, P. 2010. *IFRS-raportointi*. Jatkuvapäivitteinen kirja. WSOYpro. URL:
<http://www.wsoypro.fi.libproxy.hse.fi/wsoypro.aspx?prevpos=kt111.10272&page=selain&ts=yo&pos=kt111.0&offset=0.0> (Läst: 15.7.2017)

Hamberg, M., Paananen, M. & Novak, J. (2011) The Adoption of IFRS 3: The Effects of Managerial Discretion and Stock Market Reactions. *European Accounting Review*, 20 (2), 263-288.

Healy, P. & Wahlen, M. 1999. A review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13, 365-383.

Henning, S.L. & Shaw, W.H. 2003. Is the Selection of the Amortization Period for Goodwill a Strategic Choice? *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 20, 315-333.

Huikku J & Silvola H (2012) Miksi arvonalentumiskirjauksia ei tule? *Tilintarkastus* 56(1): 10-13.

Jensen, M. & Meckling W. 1976. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3 (4), 305-360.

Johnson, T.L & Petrone, K.R. 1998. Is Goodwill an Asset? *Accounting Horizons*: Sept 12, 3, 293.

Jordan C. & Clark S. 2004. Big Bath Earnings Management: The Case Of Goodwill Impairment Under SFAS No. 142. *Journal Of Applied Business Research*, 20 (2), 63-70.

KHT-yhdistys. (2006) IFRS ja yrityskauppojen arvostuslaskelmat 2006. Helsinki, KHT-Media.

KPMG (2009) IFRS - Käytännön käsikirja. 2. utgåvan. Helsinki, Edita Prima.

Leppiniemi, J & Leppiniemi, R. 2007. *Oikeat ja riittävät kirjaukset*. 6 utgåvan. Helsinki: WSOYpro.

Lev, B., Cañibano, L. & Marr, B. (2005). An Accounting Perspective on Intellectual Capital. *Perspectives on Intellectual Capital: Multidisciplinary Insights into Management, Measurement, and Reporting*, Chapter 3, pp. 42 – 55. Boston, MA: Elsevier.

Lhaopadchan, S. 2010. Fair value accounting and intangible assets – Goodwill impairment and managerial choice. *Journal of Finance Regulation and Compliance*. 18 (2), 120-130

Lo K, Lys T (2001) The Ohlson model: contribution to valuation theory, limitations, and empirical applications. *J Acc Audit Financ* 15(3):337–367

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Studentlitteratur. Lund.

Masters-Stout, B., Costigan M. & Lovata L. 2008. Goodwill impairments and chief executive officer tenure. *Critical perspectives on accounting*, 19, 1370-1383.

Ojala, H. (2007). Essays on the Value Relevance of Goodwill Accounting. Doctoral Dissertation, Helsinki School of Economics.

Pourciau, S. 1993. Earnings Management and Nonroutine Executive Changes. *Journal of Accounting and Economics*. 16, 317-336.

Prakash (2010) Macroeconomic Factors and Financial Statements: Asset Writedowns During Recessions. URL:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1014746 (Läst: 8.11.2017)

PricewaterhouseCoopers (PwC) (2004). IFRS 3 – Uusi kansainvälinen tilinpäätösstandardi koskien yritysten yhteenliittymiä. URL:
http://www.pwc.com/fi_FI/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/pwc_ifrs.pdf (Läst: 8.11.2017)

Pörssisäätiö (2005). Miten tilinpäätös muuttuu? Opas IFRS-standardien vaikutuksista. URL: http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/01/1117-IFRS-opas_suomi.pdf (Läst 4.5.2018)

Ramanna, K. & Watts, R. 2011. Evidence on the Use of Unverifiable estimates in Required Goodwill Impairment. URL:
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1134943# (Läst 16.6.2016)

Richardson G, Tinaikar S (2004) Accounting based valuation models: what have we learned? *Acc Financ* 44(2): 223-333.

Räty, P. & Virkkunen, V. (2004). Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IFRS - raportointi. 2. ed. Helsinki: WSOY.

Seetharaman, A., Sreenisavan, J., Sudha, R. & Yee, T. 2006. Managing Impairment of Goodwill. *Journal of Intellectual Capital*, vol.7, no 3.

Sevin, S. & Schröder R. 2005. Earnings management: evidence from SFAS No. 142 reporting. *Managerial Auditing Journal*, 20 (1), 47-54.

Skogsvik, K (2002). A Tutorial on Residual Income Valuation and Value Added Valuation. URL:
https://www.researchgate.net/publication/5093211_A_Tutorial_on_Residual_Income_Valuation_and_Value_Added_Valuation (Läst 3.8.2018)

Watts, R. 2003. Conservatism in Accounting Part 1: Explanations and Implications. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=414522
(Läst 15.6.2018)

Watts, R. & Zimmerman J. 1990. Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective. *The Accounting Review*, 66 (1), 131-156.

White GI, Sondhi AC, Fried D (1997) The analysis and use of financial statements, 2nd edn. Wiley, US

Wines, G., Dagwell, R. & Windsor, C. (2007) Implications of the IFRS goodwill accounting treatment. *Managerial Auditing Journal* 22 (9), 862-880.